

**Küresel ekonomik kaos ve
savaşı doğru yürüyüş:
Devrilmesi gereken bir kapitalist
sistem**

**Sınıf Mücadelesi
Nisan 2025**

Küresel ekonomik kaos ve savaşa doğru yürüyüş: Devrilmesi gereken bir kapitalist sistem

Gazze ve Batı Şeria'dan Yemen'e ulaşan, Lübnan'ı ve belki de İran'ı da tehdit eden savaşın tırmanma hızı, genişleyen küresel kaosu açıkça ortaya koyuyor. Büyük güçler daha iyi yönetmek için oradaki insanları böldüğü ve Afganistan'dan Irak'a kadar askeri müdahaleleri her yere saatli bombalar bıraktığı için bu bölgenin tamamı bir barut fıçısıdır.

ABD ve müttefiklerinin neden İsrail'i desteklediği ve gerilimi tırmandırmayı seçtiği merak konusu olabilir. Büyük güçlerin ve kapitalistlerin işlerini yapabilmek için barışı korumakta çıkarları olduğunu söyleyebiliriz. Orta Doğu uluslararası ticaretin merkezi iken neden savaşın yayılması riskini göze alıyorsunuz? Eskiden küresel konteyner trafiğinin üçte biri Kızıldeniz'den geçiyordu: Artık ticari gemiler Güney Afrika'yı geçmek zorunda kalıyor, bu da teslimat sürelerini uzatıyor ve maliyetleri artırıyor.

Ukrayna'daki savaş, başta Avrupa olmak üzere halihazırda büyük ekonomik sorunlar yaratmış, üretim ve ticaret devrelerinde değişikliklere yol açmıştır. Ve eğer dünyanın ana yarı iletken üreticisi olan Tayvan çevresinde gerilimlerin belirginleştiği Çin Denizi'nde başka bir çatışma çıkarsa, sonuçları da aynı derecede ciddi olacaktır.

Aslında dünya liderleri durumu kontrol etmekten aciz. Daha da kötüsü, bunlar itfaiyeci gibi davranan kundakçılardır. Savaşların Husilerin, Hamas'ın ya da Rusya'nın, yarın Çin'in hatası olduğunu söylüyorlar: Gerçekte bunlar kaçınılmaz olarak bizzat kapitalist sistemin çelişkilerinden kaynaklanıyor.

Kapitalizmin onlarca yıldır içine düştüğü derin kriz, uluslararası ilişkilerin bozulmasında da önemli rol oynamış ve bu durum daha da ağırlaşmıştır.

Fransa gibi sözde gelişmiş ülkelerdeki işçiler de endişeli. Sadece yaşam standartları düşmekle kalmıyor, aynı zamanda kendilerini neyin beklediğinden de korkuyorlar. Yoksul ülkelerdeki işçilerin hâlihazırda karşı karşıya olduğu korkunç koşulları biliyorlar ve daha zor günlerin geleceğini hissediyorlar. Ama bize tüm sorunlarımızın nedeninin küreselleşme olduğu söyleniyor. Bize

yalnızca korumacılık ve sınırların bizi işsizlikten, düşük ücretlerden, yoksul ülkeler ve göçmen işçilerden kaynaklanan rekabetten koruyabileceği söylendi. Üstelik siyasi yelpazede soldakiler de dahil olmak üzere herkes kendince bu egemenlikçi söylemi benimsiyor. Ve buna şimdi yeniden silahlanma lehine propaganda da eklendi. Peki işçiler açısından korumacılık ve milliyetçiliğin alternatifi ne olabilir? Peki önümüzdeki dönemle yüzleşmeye nasıl hazırlanabiliriz?

Küreselleşme kaçınılmaz bir gerçek haline geldi: Ekonomi uluslararasılaştı ve tüm ülkeler birbirine bağımlı hale geldi . Eğer bu ürünler yüzde 100 Fransız-Fransız olmak zorunda olsaydı hiçbirimizin arabası, cep telefonu olmazdı veya muz yemezdik! Ve bu pek çok mal için geçerlidir. Ancak korumacılık, yer değiştirme ve yeniden sanayileşme konularını giderek daha fazla duyuyoruz. Küresel ekonomi parçalanıyor ve sanki insanların karşılaştığı tüm sorunlar diğer ülkelerden kaynaklanıyormuş gibi her ülke kendi içine dönüyor. Öyle ki bazı yorumcular “küreselleşmeden uzaklaşma”ya tanık olup olmadığımızı merak ediyor.

Ancak bu terimler, küreselleşme, küreselleşmeden kurtulma, içinde yaşadığımız toplum hakkında pek bir şey söylemiyor. Her şeyden önce, var olan eşitsiz ilişkileri, yani karşıt çıkarılara sahip sosyal sınıflar arasındaki ilişkileri ve az sayıda emperyalist ülke ile dünyanın geri kalanı arasındaki tahakküm ilişkilerini gizleme dezavantajına sahipler. Aslında bu sözler, burjuvazinin şartlara göre ama her zaman kendi çıkarları doğrultusunda eş zamanlı veya dönüşümlü olarak izlediği farklı politikaları kapsamaktadır.

Bunu daha iyi anlayabilmek için öncelikle bir yüzyıldan fazla geriye, ilk kapitalist ülkelerin dünyayı kendi aralarında paylaşmaya giriştikleri zamana gitmemiz gerekiyor.

Emperyalizmin ortaya çıkışı:

Burjuvazi sermayesini ihraç etmek için dünyayı fethetti

Marks ve Engels, 1848 gibi erken bir tarihte *Komünist Manifesto'da* şöyle yazmışlardı : “*Burjuva sistemi, kendi içinde yaratılan zenginliği içermeyecek kadar dar hale geldi.*”

Serbest rekabetin hâlâ hüküm sürdüğü kapitalizmin gelişimi emekleme aşamasındaydı, ancak sermaye zaten ulusal pazarlarda sıkışıp kalmıştı ve bu da onun yükselişe geçmesine olanak tanıyordu. Birleşik Krallık'ta ve bazı Batı Avrupa ülkelerinde, bu pazarlar sanayi tarafından üretilen tüm malları soğurma

ve hepsinden önemlisi, yatırım yapılması gereken hızla biriken sermaye için çıkış noktası sağlama konusunda yetersizdi.

Sistemin bu temel çelişkisi dönemsel aşırı üretim krizlerine yol açtı; bu krizler fabrikaların kapanmasına ve işsizliğe yol açtı, ama aynı zamanda burjuvaziyi yeni pazarlar ele geçirmeye itti. Bu dürtüyle, birkaç on yıl sonra kapitalizm tarihinde yeni bir aşamaya ulaşmış, ölçek değiştirmişti.

20'nci yüzyılın başında burjuvazi artık sermayesini her yere yatırıyor. Birkaç kapitalist ülke ekonomik ve mali üstünlüklerini tüm gezegene dayattı. Birleşik Krallık, Fransa, Almanya ve birkaç küçük Avrupa devleti daha sonra dünya çapında sermayenin çoğunluğuna yatırım yaptı ve borç aldı. Dünya ticaretinin yarısından fazlası Avrupa tarafından gerçekleştiriliyordu.

Bu Avrupa devletleri, daha önce fethedilmemiş geniş bölgeleri sistematik olarak sömürgeleştirmeye girişmişlerdi. Mümkün olduğu kadar çok araziye hızla ele geçirecek kişiye kalmıştı. 1914'te, 26 milyon km² ile Birleşik Krallık imparatorluğu en büyüğüdü, onu Fransız imparatorluğu ve bazı küçük imparatorluklar izliyordu.

Dünyanın doğrudan sömürgeleştirilmemiş kısmına gelince, her gün biraz daha sermayelerine ve yağmalarına tabi burjuva devletlerin bağımlılığına düşüyordu. Daha 1840'larda askeri seferler Çin'i, limanlarını Fransa ve Birleşik Krallık'a açmaya zorlamıştı. 19'uncu yüzyılın sonlarında, gerileyen eski Osmanlı İmparatorluğu, Rusya ve Avusturya-Macaristan imparatorlukları hâlâ sınırlarını koruyabiliyordu, ancak bu çok uzun sürmeyecekti ve gecikmiş gelişmeleri zaten yabancı sermayeye bağımlıydı. Çarlık rejiminin Batı pazarlarından, özellikle de Fransız pazarlarından topladığı Rus kredileri örneği meşhur olmaya devam ediyor.

Emperyalizm veya tekelci kapitalizm

Dönemin burjuvazisinin bu politikasını tanımlamak için Lenin ve Rosa Luxemburg, genellikle devletleri fethetme politikalarıyla ilişkili olarak kullanılan, ancak daha geniş anlamda yeni uluslararası ilişkilerin temelini oluşturan ekonomik temelleri göstermeye odaklanan **emperyalizm** terimini kullandılar. .

Kapitalizmin rekabetin etkisi altındaki evrimi, çok yüksek bir sermaye yoğunlaşmasına yol açmıştı. 1916'da Lenin, bunun, o zamanlar tröst olarak adlandırılan, kartel oluşturabilen ve eylem kapsamlarını uluslararası ölçekte genişletebilen, ilk çokuluslu dev şirketlerin yaratılmasına nasıl yol açtığını anlattı. Bu şirketler sonunda kendilerini tek el durumunda buldular, yani sadece

birkaçı belirli pazarlara hakim olabiliyordu. Lenin kömür, çelik, demiryolları ve petrol sektörlerinden örnekler verdi. Şöyle yazdı: “*Kartellerin ve tröstlerin bir sanayi kolunun toplam üretiminin onda 7 veya 8'ini elinde tuttuğunu görmek alışılmadık bir durum değil.*” Başlangıçta kapitalizmin ayırt edici özelliği olan serbest rekabet, sonunda tam tersi olan tekelci kapitalizme yol açtı.

Aynı durum bankalarda da görüldü. Birkaç büyük banka baskın hale geldi (bazıları hâlâ mevcut, örneğin Fransız Crédit Lyonnais ve Société Générale) ve bunlar aracılığıyla mali sermaye ile sanayi sermayesi iç içe geçerek, Lenin'in tüm ekonomiye hakim olan "**mali oligarşi**" adını verdiği şeyi doğurdu.

Ana kapitalistler artık yalnızca şu ya da bu üretim sektörüyle bağlantılı değildi; aynı anda birçok sektöre yatırım yaptılar. Bankaların ve anonim şirketlerin artan rolü sayesinde, karşılıklı ortaklıkları sayesinde, mevcut sermayenin giderek daha büyük bir payını kontrol ediyorlardı. Ayrıca giderek tamamen finansal, spekülasyon operasyonları, devletlere krediler de yürüttüler... Kısacası büyük sermaye, tüm toplumun aleyhine, giderek daha asalak bir tavırla davrandı.

Üstelik emperyalist ülkelerin devlet aygıtları tamamen kapitalistlerin emrindeydi ve her şekilde onların çıkarlarına hizmet ediyordu. Kolonizasyon (sömürgecilik) bu yollardan biriydi. Dünyanın hâlâ “barbar” olan bölgelerini ikiyüzlü bir şekilde uygarlaştırma iddiasında olan sömürgeci girişimin temelinde, büyük burjuvazinin sermayesini ihraç etmesi ve rakiplerine karşı korunaklı alanlar kurma ihtiyacı vardı.

Aslında, tekellerin hükümdarlığı serbest rekabeti büyük ölçüde bir efsane haline getirmiş olsa da, emperyalizm her türlü rekabeti ortadan kaldırmamıştı. Bunu daha yüksek bir düzeye, kapitalist tröstlerin kendileri ve devletler düzeyine aktarmıştı. Ekonominin ölçeği değişse de sermaye sistemi içinde sıkışıp kaldı. Ulusal sınırların ötesine geçtiler ancak her zaman çözücü piyasaların ve uluslararası rekabetin sınırlarıyla karşı karşıya kaldılar. Emperyalizm daha genel ve daha büyük krizlere hazırlanıyordu.

Birinci Dünya Savaşı'nın arifesinde dünyanın bir avuç devlete bölünmesi neredeyse tamamlanmıştı. Dolayısıyla gelişmeyi umut eden her ülke emperyalist tahakkümle karşı karşıya kalacaktır. Ve kurulmuş olan dengeleri sorgulamanın savaştan başka çözümü yoktu.

Kapitalizmin “en yüksek aşaması” (Lenin)

Lenin'e göre emperyalizm bu nedenle şu ya da bu devletin saldırgan politikasına ya da toprakları ilhak etme arzusuna indirgenmemişti. Kapitalist ekonomi rekabete tabi olduğundan, büyük ya da küçük herhangi bir devlet, uluslararası

burjuvazinin herhangi bir kesimi, çıkarlarını ancak bir güç dengesi yoluyla savunabilir. Emperyalizm, kapitalizmin 20'nci yüzyılın başında sürüklediği dünya sisteminin tamamıdır ve bu açıdan bakıldığında hiçbir ülke onun hukukundan kaçamaz. Ancak emperyalist güçler, eğer olup biteni anlamamıza yardımcı olacak kelimelere ihtiyaç duyarsak, kesin olarak konuşursak, her şeyden önce, burjuvazinin gelişmesi sırasında kendi ekonomik egemenliklerini diğer ülkelere dayatmayı başaran az sayıdaki ulustur.

Dünya Savaşı'nın ortasında, 1916'da Lenin, emperyalizmi kapitalizmin en yüksek aşaması olarak tanımladı. Bunaklık aşaması, çünkü kapitalizm sınırlarına ulaşmış ve toplumu genelleştirilmiş bir savaşa sürüklemişti. Ama aynı zamanda küreselleşmiş ekonomiyi rasyonelleştirmeyi mümkün kılacak yeni bir toplumsal örgütlenmenin kapısına getirmesi anlamında da son aşamasıdır.

Emperyalizm, büyük ölçekli üretimi ve uluslararası ticareti geliştirerek aslında kolektifleştirilmiş ve planlı bir ekonomiye doğru büyük bir adım atmıştı. Uluslararası tröstler ve bankalar, dünya ticaret ağları, proletaryanın artık yalnızca bir azınlığın zenginleşmesine hizmet etmemesi için sorumluluğunu üstlenmesi gereken hazır araçlardı. Devrimin öncelikle emperyalizmi devirmesi, yani proletaryanın iktidarı burjuvazinin elinden alması, üretim araçlarının özel mülkiyetinin olmadığı, rekabetin ve sınırların olmadığı bir ekonomi kurması gerekiyordu. Tüm ülkeler, özellikle de azgelişmiş ülkeler, ancak işçilerin önderlik ettiği komünist toplum çerçevesinde diğerlerine yetişip ilerlemeyi umut edebilirdi.

Ancak tüm ulusların ve tüm üreticilerin gönüllü işbirliğine dayalı küresel bir ekonomiye duyulan ihtiyaç hissedildikçe, kapitalizmin çelişkileri de daha belirgin hale geldi. Emperyalizm, liderlerinin getirdiğini iddia ettiği uygarlığın ilerlemesi yerine doğrudan savaşa yol açmış, bu da Rosa Luxemburg'un tek alternatifin “ya sosyalizm ya da barbarlık” olduğunu söylemesine yol açmıştı.

Emperyalist savaş ve proleter devrim

Ağustos 1914'te Birinci Dünya Savaşı'nın genel yangını patlak verdiğinde, Avrupa çoktan barut fıçısı haline gelmişti.

1898'de, sömürgeci fetihlerin ortasında, Fransa ve Birleşik Krallık, İngiliz birliklerinin daha küçük Fransız birliklerini sınır dışı ettiği Sudan'daki Fashoda olayının ardından neredeyse savaşa girmişti. Fransa ve Birleşik Krallık, Rusya ile Üçlü İtilaf'ı ancak 1907'de çeşitli anlaşmalardan sonra kurdu; Almanya ise Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve İtalya ile ittifak kurdu.

Almanya o zamanlar endüstriyel düzeyde Avrupa'nın en dinamik kapitalist ülkesiydi, ancak Alman burjuvazisi, Birleşik Krallık ve Fransa tarafından kurulan koruma alanları, koloniler, himayeler ve nüfuz bölgeleriyle karşılaşmadan sermayesini ihraç edemezdi. İngiliz filosuna rakip olabilecek bir filo kurmaya başladı. 1905 ve 1911'de iki kriz, Fas'ın kontrolü için Fransa'yla karşı karşıya geldi. Alman burjuvazisi, kendisi için doğru olduğunu düşündüğü yeri alabilmek için dünyanın bölünmüşlüğüne sorgulamaya kararlıydı.

1912 ve 1913'te Balkanlar'da yaşanan çok sayıda bölgesel savaş, Avrupa'nın barut fıçısının ateşe verilmesiyle sonuçlandı. Avrupa'nın bu doğu kısmındaki Savaşan Devletler arasında, büyük güçler zaten çatışıyordu.

Birinci Dünya Savaşı'ndan neredeyse üç yıl sonra, Şubat 1917'de Rus Devrimi bir yıldırım gibi patlak verdi. Bolşevik partinin oynadığı rol sayesinde Ekim ayaklanmasına, işçi ve asker Sovyetlerinin iktidarı ele geçirmesine yol açtı. Bu, hızla diğer ülkelere yayılan proleter devriminin başlangıcıydı ve 1919'da olayların hararetinde Bolşevikler, amacı emperyalizmi devirmek olan Komünist Enternasyonal'i kurdular. Ne yazık ki bu ilk devrimci dalga birkaç yıl içinde durduruldu ve geri çekildi. Emperyalizm sarsılsa da iflasından kurtuldu.

Bu başarısızlığın bedelini insanlık çok ağır ödemek zorunda kaldı çünkü kapitalist sistem yıkılmayı başaramayınca çelişkileriyle ve giderek derinleşen krizleriyle devam etti.

1930'lardaki kriz, Nazizmin iktidara gelmesiyle ve temel nedenleri birinciyle aynı olan emperyalist rekabetlerin olduğu İkinci Dünya Savaşı'na doğru ilerlemeyle sonuçlandı. Stalinizm aynı zamanda devrimci dalganın başarısızlığının ve Rusya'da işçi devletinin yalıtılmasının bir sonucuydu. Sovyetler Birliği iç savaştan geçici olarak emperyalizmin pençesinden kurtularak sağ çıkmıştı, ancak Stalin'in iddia ettiğinin aksine "tek ülkede sosyalizmi" gerçekleştirecek konumda değildi. Bürokratik diktatörlük rejimine doğru ilerledi.

Daha sonra, emperyalizm hiçbir zaman temelleri açısından bu kadar tehdit altında olmamıştı. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yeni bir devrim dalgasından korkan burjuva siyasetçiler, mağlup halkları terörize etmek için önceden bombaladılar ve bazı ülkelerde çıkan isyanları bastırdılar. Stalinizm, Kızıl Ordu'nun işgal ettiği topraklarda düzeni sağlayarak onların suç ortağı oldu. Ve her şeye rağmen sömürge halkların ayaklanması 1960'lara kadar on milyonlarca ezilen insanı harekete geçirip eski sömürge imparatorluklarının yıkılmasına neden olurken, SSCB bu yeni dalganın burjuva milliyetçiliği çerçevesinden taşmamasını sağladı. Bu nedenle bağımsızlık mücadelelerine önderlik eden

proletarya değil, milliyetçi burjuvazi ve küçük burjuvaziydi. Sömürge yönetimi sona erdi ama emperyalizmin ekonomik hakimiyeti sona ermedi.

Büyük emperyalist güçler ve diğer ülkeler

Geriye dönüp baktığımızda, farklı ülkelerin birbirlerinden bağımsız olarak gelişmediklerini, her birinin kendi hızında gelişmediğini, hepsinin aşağı yukarı ilk kapitalist devletlerle aynı yolu izlediğini görüyoruz. Emperyalizm, 20'nci yüzyılın başlarından itibaren bu toplum çerçevesinde sürdürülen, göz ardı edilemeyecek, ortadan kaldırılamayacak tahakküm ilişkilerini dayattı.

Ancak 1914 öncesine kıyasla, sonrasında emperyalist güçler arasındaki güç dengesinden başlayarak pek çok şey değişti. 1920'lere gelindiğinde emperyalist hale gelen tek Asya ülkesi olan Japonya, sömürge imparatorluğunu ve bölgesindeki ekonomik nüfuzunu genişletmeyi başardı. Ama hepsinden önemlisi, Amerika Birleşik Devletleri Avrupalı rakiplerinin yerini alarak dünyanın önde gelen emperyalizmi haline geldi ve bugün hâlâ sahip olduğu yere ulaştı. Bu nedenle yükselişlerine ve güçlerinin nedenlerine dönmeye değer.

Amerikan emperyalizmi önde Avrupa “asgari düzeyde” (Troçki)

Feodal bir geçmişe sahip olmayan ya da geniş topraklarının sömürülmesine engel olmayan Amerikan kapitalizmi, Avrupa'dan göç, tarımının ve endüstriyel kaynaklarının devasa gelişimi sayesinde olağanüstü bir gelişme yaşadı. 19'uncu yüzyılın sonlarında yurt edindiği Amerika kıtasında emperyalist politikaya girişti. Daha sonra Birinci Dünya Savaşı sırasında savaşa girmeyi bekleyen ABD, iki buçuk yıl boyunca savaşı tarafların zayıflamasına izin verdi, onlara silah sattı ve milyarlarca dolar borç verdi. Sonunda Almanya onların en tehlikeli rakibi olduğundan, ona müdahale ederek çatışmanın sonucunu belirlediler.

Troçki 1924'te , savaştan sonra Avrupa'yı "*ekonomik vesayet altına aldıklarını*" yazdı ve Amerikan emperyalizminin Avrupa'nın toparlanmasına izin vereceğini, ancak iyi tanımlanmış sınırlar dahilinde onu "*minimum seviyeye indireceğini*" açıkladı. Zaten şunu da eklemişti: “*ABD'nin ekonomik gücü henüz tam anlamıyla hissedilmedi ama her şeyde hissedilecek. Kapitalist Avrupa'nın dünya politikasında şu anda sahip olduğu şey, dünyanın ekonomik gücünün, eski küresel nüfuzunun kalıntılarını temsil ediyor ve bu artık günümüzün maddi koşullarına tekabül etmiyor.*”

Daha sonra ABD'nin üstünlüğü doğrulandı. İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanya ve Japonya, dünyanın geniş çaplı bir yeniden paylaşımını sağlamaya

alıştılar ancak mağlup oldular.

1945'ten sonra ABD, Avrupa ekonomisini canlandırmak için yeniden müdahale etti ve hatta Avrupa Birliği'nin inşasını teşvik etti. Fedakarlık nedeniyle ya da açıkça rakipleri tercih etmek için değil, her şeyden önce kendileri için. Gerçekten de, Avrupa sınırlarının çokluğu, pazarların darlığı ve ortak standartların olmayışı, tröstlerin Avrupa'ya nüfuz etmesinin önünde engel teşkil ediyordu. Geçmişten miras kalan ulusal parçalanma artık dünya ekonomisinin boyutlarıyla rtşmyordu. Amerika Birleşik Devletleri sermayelerinin erişebileceği geniş bir pazar istiyordu ama diğer yandan Avrupa'nın gerçek bir siyasi birlik haline gelmemiş olması, bir Avrupa ordusunun bulunmaması onlara çok yakışıyordu.

Bugün bile ABD, geniş topraklarıyla hâlâ büyük bir tarımsal güçtür. En modernleri de dahil olmak üzere tüm endüstriyel sektörlerde petrol, kaya gazı ve mamul mallar üretiyor ve ihraç ediyorlar. Bankaları, sigorta şirketleri ve yatırım fonları mali piyasalara hakimdir ve tekellerin hüküm sürdüğü bölgelerde her yerde bulunurlar. McDonald's'tan ExxonMobil aracılığıyla Tesla'ya veya diğital devler olan nl GAFAM'a kadar, egemenliklerinin sembollerinde hiçbir eksiklik yok. Ek olarak, dünya çapında pek çok taşeron, Tayvan ve Çin'deki yarı iletken tedarikçileri gibi Amerikan okuluslu şirketleri için alışıyor.

Dolar diplomasisi...

Amerikan emperyalizmi ekonomik üstünlüğüyle dünyayı dolar yağmuruna tuttu. Bir yüzyıl boyunca para birimi uluslararası para sistemine hakim oldu ve ticari borsaların çoğunda kullanıldı. Çoğu lke, yabancı para birimi cinsinden veya rneğin ABD Hazine tahvili satın alarak dolaylı olarak dolar tutmak istiyor. nl “dolar”, tüm para birimleri gibi yalnızca güvene dayalı olabilir, kesin bir değer gibi görünüyor.

Dolayısıyla Amerikan devleti, masraflarını başkalarının ödemesini sağlayarak finanse etmesine olanak tanıyan benzersiz bir silaha sahiptir. Parasal enflasyonun dünya ekonomisi ölçeğindeki sonuçlarına bakılmaksızın, istediği gibi para üretiyor. lkelerden hammadde ve düşük katma değerli ürünler satın alıyor ve karşılığında dolarlarını Amerikan ekonomisine yeniden yatırıyor. Ve açığını genişletmekten çekinmiyor: 2023'te Amerika'nın kamu borcu 31 bin 400 milyar doları aşarak Çin, Japonya, Almanya, Fransa ve Birleşik Krallık'ın toplam GSYH'sine (Gayri Safi Yurtiçi Hasılası) eşit olacak.

Devlet borçları da bir emtia olduğundan, ABD borçlanma senetleri ihraç ediyor ve bunları mali piyasalarda zorluk yaşamadan satıyor. Amerikan emperyalizmi bu nedenle krediyle yaşıyor ve hatta yabancı alıılar tarafından finanse edilen

borcunun yaklaşık dörtte birini ihraç ediyor. Bedelini başkalarına ödeterek bu kadar borca girebilmek Amerikan emperyalizminin gücünün kanıtıdır.

Ancak ekonomi gazeteleri sürekli olarak başka bir para biriminin dolarla rekabet edip edemeyeceğini merak ediyor. “Ya Euro uluslararası para sisteminin başına geçmek üzere olsaydı? Bazıları 2000’li yıllarda şunu merak ediyordu: Avro bölgesi tek bir devlete itaat etmiyor ve üye devletlerin her birinin kamu borçları Amerika’nın borçlarıyla aynı güveni uyandırmıyor. Rakip oldukları için yaşadıkları zorluklar finansal piyasalar açısından spekülasyon konusu bile oluyor. Yunanistan bunun bedelini 2008’de ödedi. Avrupa Birliği en zengin bölgelerden biri olmaya devam etse de, Euro küresel döviz rezervlerinin yalnızca yüzde 20’sini temsil ederken, Doların neredeyse yüzde 60’ını temsil ediyor.

Ağustos 2023’te, baş harfleri Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika’yı temsil eden ve artık beş yeni ülkeye yayılan ve ortak bir para birimi oluşturmayı planlayan BRICS’in son zirvesiydi. Bu Devletlerin yine de bu para biriminin çıkarılmasına ilişkin koşullar üzerinde anlaşmaya varmaları gerekecektir: ancak ortak noktaları, büyük, eşitsiz gelişmiş ülkeler olmaları, ancak sıklıkla farklı çıkarlar arasında hakemlik yapmak zorunda olmalarıdır. Ancak her şeyden önce, bu para birimi gün ışığına çıksa bile güven uyandırması gerekir. Ancak Çin halihazırda ABD ile rekabet edebilecek bir güç olarak sunulabilir ancak Çin’in para birimi Yuan, uluslararası ticarete ve devlet rezervlerinde tamamen marjinal kalıyor.

Asıl önemli olan, emperyalist ülkelerin ekonomik ağırlığı ve burjuvazinin uzun süreli gelişiminin sonucu olan, askeri ve siyasi gücüyle el ele giden uluslararası ilişkileridir. Bu açıdan da Amerikan emperyalizminin eşi benzeri yoktur.

...ve silah diplomasisi

2022’de Amerika Birleşik Devletleri Savunma bütçesi 877 milyar dolarlık rekor bir rakama ulaştı; bu, ikinci en büyük bütçe olan Çin’in bütçesinden üç kat daha fazla. Ancak Amerikan emperyalizminin askeri hakimiyeti çok daha fazladır.

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra ABD, kendisini ulusların özgürlüğünün savunucusu ve sömürgecilik karşıtı mücadeleleri destekleyen biri olarak sunmakta zorlanmadı: ekonomik üstünlükleri göz önüne alındığında, tüm pazarların kapılarını Amerikan sermayesine açmasını istediler. Ancak bu, onların tröstlerinin çıkarlarını desteklemek için dünyanın her yerine doğrudan ve dolaylı olarak askeri müdahalede bulunmalarını engellemedi.

Komünizmle mücadele bahanesiyle yirmi yıldan fazla bir süre Kore'de, ardından Vietnam'da savaştılar. Daha sonra Irak'a, Haiti'ye, eski Yugoslavya'ya ve Afganistan'a müdahale ettiler. Ayrıca Latin Amerika ve Afrika'da silahlı hareketleri desteklediler ve onlarca darbe düzenlediler. Lumumba, Sankara, Che Guevara gibi milliyetçi liderlerin izini sürmeye ve onlara suikast düzenlemeye yardım ettiler. Castro'dan kurtulmak için Küba'ya çıktılar ve başarısız olduklarında Küba ekonomisine asla kaldırılmayacak bir ambargo uyguladılar. 1995'te İran'la her türlü ticareti yasaklayan bir ambargo da uyguladılar.

Sovyetler Birliği'ne karşı Soğuk Savaş sırasında ABD, NATO'nun başında Batı emperyalizminin ordularının liderliğini üstlendi. O zamanlar yalnızca iki "süper güç" vardı ve 1991'de SSCB'nin çöküşünden sonra tek süper güç olarak kaldılar. 1950'lerde Soğuk Savaş'ın zirvesindeyken, 400 bin Amerikan askeri Avrupa'da konuşlanmıştı. Ukrayna'daki savaşın arifesinde neredeyse 70 bin kişi kalmıştı ve o zamandan beri sayıları yeniden arttı.

Toplamda, Temmuz 2021'de, Amerikan varlığının bulunduğu 750 askeri üs gezegenin dört bir yanından mevcuttu. Amerikalı silah üreticilerine gelince, onlar dünyanın en büyük ihracatçıları: 2018 ile 2022 arasında bu pazardaki payları bile yüzde 33'ten yüzde 40'a çıktı.

Kuruluşundan bu yana İsrail'e güvenerek Ortadoğu'da kalıcı bir savaş durumunu kendi avantajına koruyan ABD'dir. NATO'yu arkalarına çekerek Rusya'yı ve Avrupa'yı Ukraynalıların derisiyle zayıflatmak amacıyla Rus işgaline yanıt olarak Zelensky rejimini silahlandıranlar da onlar. Son olarak, filosu Çin Denizi'nde dolaşan onlar. Ve ABD, örneğin Hint-Pasifik bölgesinde askeri ittifaklar kurarak yarının savaşlarına hazırlanıyor. Şubat 2022'de Çin ile bir çatışma beklentisiyle Tayvan'dan sadece bin 200 kilometre uzaklıktaki Filipinler'deki askeri varlıklarını ikiye katladılar. Geçen ay da Kızıldeniz'de 20'ye yakın ülkeyle koalisyon kurarak şu anda Yemen'deki Husileri bombalıyorlar.

Gerçekte, her şeyin zorla çözüldüğü bu emperyalist dünyada, en güçlü emperyalizmden daha büyük bir savaş nedeni yoktur.

Emperyalist dünya bugün hala büyük ölçüde öncelikle ABD'nin, ardından Japonya'nın ve Avrupa'nın emperyalist devletlerinin hakimiyetindedir. Avrupa Birliği'nin inşası, ikincisinin notlarının düşmesini sınırlamasına izin verdi, ancak gerçek anlamda birleşmek için rekabetlerini yenemedikleri için ikinci sıraya düştüler. Devletler asırlar süren tarihin sonuçlarını liderlerinin basit iradesiyle değiştiremezler.

Avrupa devletleri için geçerli olan, dünyanın geri kalanı için de geçerlidir.

Üçüncü dünya: Eşitsiz gelişme ve yoksulluk

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra emperyalizm, farklı ülkelerin dünya ekonomisine entegrasyonu yönünde giderek daha da ileri gitti. Yaklaşık 80 yıldır, daha önce sömürgeleştirilmiş ve yabancı sermayeye maruz kalmış ülkeler az çok gelişmiş, hatta bazı devletler bölgesel güç haline gelmişlerdir. Bugün GSYH açısından dünya güçleri sıralamasında Çin, Hindistan ve Brezilya ilk 10'da yer alıyor. Aslında bazı ülkelerde, doğal kaynaklara veya düşük katma değerli ürünlerin üretimine dayalı, küresel ekonomiye iyi entegre olmuş sektörler, ince bir yerel lider katmanının işçilerin sırtından utanmadan kendilerini zenginleştirmesine olanak tanıdı. Daha sonra küçük bir burjuvazi, hatta bazen bir burjuvazi ortaya çıktı. Ancak tüm bu ülkelerin gelişmesinin, ilk kapitalist ülkelerinkiyle pek alakası yok.

Öncelikle yoksulluğun hâlâ, hatta her zamankinden daha fazla hüküm sürdüğünü hatırlayalım. İnsanlığın yarısı günde 7 doların altında bir gelirle yaşıyor. Kim bilir neden mevcut rakamlar insanlığı ikiye bölüyor! Bu nedenle, gelişmiş ülkeler de dahil olmak üzere, 8 dolar veya daha fazla kazanan ancak geçinemeyen yoksulları da eklemeliyiz. 1950'lerde Üçüncü Dünya ve az gelişmiş ülkeler hakkında çok fazla konuşma yapılıyordu. O zamandan bu yana, sınıflar arasındaki tahakküm ilişkilerini ve bu azgelişmişliğin kapitalizmden kaynaklandığı gerçeğini gizlemek için, “azgelişmiş” yerine daha ikiyüzlü, “gelişmekte olan”, “yükselen” gibi terimleri kullandık, bugünlerde öyle görünüyor ki. “En az gelişmiş” ülkeler diyelim.

Aslında dünyanın her yerinde, yoksul ülkelerin eşitsiz ilişkilerinin ve bağımlılıklarının kanıtlarını bulmak mümkün. Birkaç ay önce askerler, eski bir sömürge gücü olan Fransa'nın hegemonyasına meydan okuma iddiasıyla Gabon'da bir darbe düzenledi. Ancak hemen finans kuruluşlarına şunları beyan ettiler: *“Devletin alacaklılarının yanı sıra tüm bağışçılara ve kalkınma ortaklarına güvence vermek istiyoruz: Ülkemizin dış ve iç plan konusundaki taahhütlerini garanti altına almak için her türlü önlem alınacaktır.”*

1944'te ABD himayesinde oluşturulan uluslararası kuruluşlar, Merkez Bankaları ve IMF, zor durumdaki ve borç kementiyle tutulan devletlere kendi kanunlarını dayatmaktan sorumludur. 1980'lerde küresel krizin kötüleşmesinden bu yana IMF, yoksul ülkelere sayısız kemer sıkma bütçe planı uygulamaya koymalarını talep etti; bu da nüfuslarının daha da azalmasına neden oldu.

Fakir ülkeler, ülkelere sermaye çekmek istediklerinde kapitalistlere kırmızı halı sermek zorunda kalıyorlar. Böylece büyük sermaye yatırımlarına, onların gerçekten gelişmesine izin vermeden katkıda bulunurlar. Örneğin Fas devleti 2007 yılında Renault, ekipman üreticileri ve tedarikçileri için serbest bölgeler

açtı. Renault'ya arazi vererek ve fabrikasının finansmanına yardım ederek, Tanca limanını kendisine tahsis etti ve ona sübvansiyonlu bir elektrik fiyatı teklif etti. 2019 yılında Stellantis de Fas'ta bir fabrika açtı. Bunların hepsi çokuluslu şirketlerin kârı ama işsizliğin, enflasyonun ve yoksulluğun şiddetli olduğu bir ülkede Faslı işçilerin maaşları ayda birkaç yüz avroyu geçmiyor.

Açıkçası, Afrika'nın ve diğer yerlerdeki diktatörlük ve yozlaşmış rejimlerin, halklarının talihsizliklerinden büyük bir sorumluluğu var. Ancak bunu kınamak yeterli değil, çünkü bu, bu ülkelerin emperyalizme ekonomik bağımlılığı şeklindeki temel sorundan kaçınırken zincirin yalnızca bir halkasına işaret ediyor.

Emperyalizm gelişmekte olan ülkelerin burjuvazisini ilhak ediyor

Ancak bazı ülkeler diğerlerinden daha iyi durumda. Yönetici sınıfları ne zaman zenginleşse ya da yerel merkezli çokuluslu şirketler ortaya çıksa, yorumcular büyük güçlerin hegemonyasının sorgulandığını söylemekte gecikmediler.

1970'li yıllarda OPEC bünyesinde birleşen petrol üreticisi ülkeler için de durum aynıydı. Ortadoğu'nun Suudi Arabistan ve Kuveyt gibi petrol monarşileri, petrodolar adı verilen muazzam miktarda dolar rezervi biriktirmişti. Ancak bu petrodolarların yalnızca küçük bir kısmı kendi menşe bölgelerine yatırıldı ve çoğunlukla emperyalist ülkelerin karlarını şişirmek için geri döndü. Bugün ExxonMobil, Shell, Chevron, BP ve TotalEnergies gibi dünyanın büyük petrol şirketleri hiçbir zaman tahtlarından indirilmedi. Burada Dubai ve Katar aracılığıyla iyi bilinen petrol monarşileri, kesinlikle gökdelenler inşa etmeye, vergi cenneti ve turistik çekim alanlarına dönüşmeye başladı. Ancak bu ülkelerde, çoğunluğu göçmen olan muazzam bir proletarya hâlâ köleliğe layık sömürü koşullarını yaşıyor.

Daha sonra 1990'larda Asya'nın “ejderhaları” Güney Kore, Tayvan, Singapur ve Hong Kong'un zafer saati gelmişti. Dinamizmleriyle dünya ekonomisini çıkmazdan çıkaracakları iddia ediliyordu! Yalnızca ihracata odaklanan endüstrileri uzmanlaşmış, sabit disklerde, elektronik oyuncaklarda, televizyonlarda ve bilgisayar konsollarında dünya liderleri haline gelmişlerdi. Böylece kapitalizmin giderek daha da ileri götürdüğü uluslararası işbölümünün içine dahil oldular ve özellikle Batı, Çin ve hatta SSCB arasında bir köprü görevi gördüler. Yabancı yatırımlardan faydalandılar ve kendilerini zenginleştirdikleri kadar çok uluslu şirketlerin de zenginleşmesine yardımcı oldular. Ancak açıklanan mucize bir yana, büyümeleri 1997-98'de Güneydoğu Asya'yı vuran ekonomik kriz nedeniyle durduruldu.

Daha yakın zamanlarda bazıları BRICS'in "Batı modeline bir alternatif" sunmaya hazır olduğunu söyledi. Bir ara Brezilya hakkında çok konuşuyorduk, bugün sıra Çin ve Hindistan'da. Geçtiğimiz yaz genişlemelerinin ardından BRICS tek başına GSYİH'nın yüzde 40'ını ve dünya nüfusunun yarısını temsil edecekti. Bu önemsiz değil ama bir kez daha bu ülkeler, daha ileri bir işbölümü ve emperyalizmin giderek artan sayıda üretimi taşeronlaştırması çerçevesinde gelişmiş ve uzmanlaşmıştır.

Tam tersine kapitalist ekonominin çelişkilerinden kaçmıyorlar. Bu ülkelerin burjuvazisi ne kadar ağırlaşır, faaliyetlerini yeni verimli sektörlere genişleterek işini geliştirme hırsı da o kadar artar, yine de iş yaptığı emperyalist ülkelerin ve kapitalistlerin çıkarlarıyla o kadar karşı karşıya gelir. Çelişkilidir ama sistemin temelindeki bu çelişki çözümsüzdür.

Düzenli olarak yayınlanan sıralamalarda öne çıkan, gelişmekte olan ülkelerdeki milyarderlerin sayısının herhangi bir yanılsama yaratmamasının nedeni de budur. 2006 yılında “çeliğin kralı” olarak vaftiz edilen Hintli Mittal, dünyanın en zengin üçüncü kişisi olmuştu . *Bugün Editis'i, Le Monde gazetesindeki hisseleri, Casino'yu vb. satın alarak manşetlere çıkma sırası Çek milyarder Kretinsky'de. Milyarderler gelir, çıkar, yükselir ve düşer ama 2023'te dünya nüfusu 8 milyarı aşarken toplamda 2 bin 700 kişi olacak. Ve servetleri sürekli artıyor. Dünyanın en zengin on adamının sayısının ikiye katlandığı Kovid salgını sırasında OXFAM yöneticisi şunları söyledi: “Dünyanın en zengin on adamı yarın servetlerinin yüzde 99.999'unu kaybetse bile yine de tüm servetin yüzde 99'undan daha zengin olurlardı. ”*

Yani kesinlikle, çok büyük burjuvalar bir yüzyıl öncesine göre gezegen üzerinde daha iyi dağılmış durumda, büyük sermaye uluslararasılaşmış durumda ve yeni gelenler eski burjuva hanedanlarıyla omuz omuza çalışıyor. Ancak sömürü ve yoksulluk daha da kötüleşiyor.

Elbette kapitalist toplumda az çok tüm ülkeleri etkileyen teknik yenilikler var. Dijital teknoloji ve yeni teknolojiler iş verimliliğini artırdı ve iletişim biçimlerini bozdu. Bugüne kadar en fakir ülkelerdeki insanların yalnızca üçte biri internete bağlı, ancak insanlığın yarısı zaten bir akıllı telefona sahip. Bu aynı zamanda rekabeti aşarak insanlığa gerçek ilerlemeyi sunabilecek araçlara sahip olacak bir topluma doğru evrimin devam ettiğinin de bir işaretidir. Ancak geçmiş yüzyıllarla karşılaştırıldığında Marks'ın yeni ortaya çıkan kapitalizmin gerçekleştirdiği ayaklanmaları memnuniyetle karşıladığı dönem çoktan geride kaldı. Teknik ilerleme nüfusların kaderini değiştirmeye yeterli değil. Daha da kötüsü, çoğu için bunlar sıklıkla yeni felaketlere, küçük üreticilerin yok

olmasına, kirliliğe, daha sert sömürüye ve savaşlarda kullanılan teknolojilere yol açıyor.

Kapitalizmin evrimindeki tek gerçek olumlu şey, sonuçta işçi sınıfının devam eden uluslararası yayılımıdır. Artık Orta Doğu'dan proletaryanın devasa olduğu Asya'ya kadar her yerde çalışanlar var, diğer tüm ülkeler de dahil çünkü Afrika'da, Haiti'de, Güney Amerika'da, en fakir ülkelerde bile proleterler var. Bangladeş'te birdenbire daha iyi ücretler için greve çıkan tekstil işçileri gibi; H&M, Levi's, Zara gibi çok uluslu şirketlerin ve markaların taşeronları için çalışıyorlar. Marks, "Kapitalizm her gün kendi mezar kazıcılarını yetiştiriyor" diye yazmıştı ve bu, gelecekteki proleter devrimin lehine bir garantidir.

Ekonomik kriz, finansallaşmaz ve artan rekabet

Son yıllarda, tahakküm altındaki ülkelerin emperyalizme entegre olma biçimi büyük ölçüde 1970'lerde başlayan ve derinleşmeye devam eden küresel kriz tarafından belirlendi. Burjuvazi, piyasalar durgunlaşırken yüksek kâr oranlarını korumak için proletaryadan zorla artı değer payı almak için her şeyi yapıyor. Ucuz işgücü arayışı içinde, üretimin bir kısmını çokuluslu şirketlere taşeronluk yapma konusunda uzmanlaşmış ülkelere kaydırıyor. Aynı zamanda Çin, Hindistan ve SSCB'nin çöküşünden sonra eski Doğu Bloku ülkelerindeki gelişmekte olan pazarlara erişim sağlamaya çalışıyor. Sanayileşmiş ülkelerde ise kriz işten çıkarmalara, işsizliğe ve işçilerin yaşam standardında düşüşe yol açtı.

Ancak ekonomi çöküşten çıkamadı; tam tersine, toparlanma dönemleri giderek seyrekleşiyor, kısalıyor ve birkaç sektörle sınırlı kalıyor, kriz dönemleri ise giderek şiddetleniyor ve genelleşiyor.

Bu gelişmenin en önemli yönlerinden biri, ekonominin benzeri görülmemiş boyutlara ulaşan finansallaşmasıdır.

Ekonominin finansallaşması ve genel kriz tehdidi

1980'lerde emperyalist devletler, kredi ve işlemleri kolaylaştırma bahanesiyle mali piyasaların kuralsızlaştırılmasını örgütlediler. Spekülasyon ve onun hızlı kâr vaatleri artık üretimin önüne geçti. Hatta burjuva iktisatçısı Patrick Artus'un işaret ettiği gibi, bu bir kısır döngü haline gelmiştir: *“Spekülatif faaliyetlerdeki artış, zenginlik ve istihdam yaratan yenilikçi faaliyetlere yatırım yapılmaması nedeniyle üretkenliğin yavaşlamasına yol açmaktadır.”* 2018'de verimsiz bir yatırım örneğine değindi: *“Bugün 1 trilyon dolarlık küresel tasarruf bitcoin satın almak için kullanılıyor.”* Bitcoin, uzun süredir mafya ağları tarafından

kullanılan ve New York Menkul Kıymetler Borsası'nda, Wall Street'te resmi olarak tanıtılan tamamen sanal bir kripto para birimidir.

Kapitalistler her şey, para birimleri, hammaddeler, gayrimenkul, sağlık üzerine spekülasyon yapıyor. Spekülasyon sadece sermayeyi üretimden uzaklaştırmakla kalmıyor, aynı zamanda çoğu zaman reel ekonomi üzerinde de zararlı sonuçlar doğuruyor. Örneğin 2010 yılında Rusya'da yaşanan kuraklık buğday hasadını mahvetti. Daha sonra bir tahıl komisyoncusu Moskova'yı fiyatları artırmak için ambargo uygulamaya zorladı. Aynı komisyoncu gizlice hisse senedi piyasasından sözleşmeler satın aldı ve elbette yükseliş üzerine bahis oynadı. O yıl kârı rekor seviyeye ulaşırken, dünya pazarında buğdayın fiyatı ve bununla birlikte gıdanın temelini oluşturduğu ülkelerde ekmeğin fiyatı da hızla yükseldi.

Artık yarısı banka olmayan çok sayıda spekülatif kuruluş var: Emeklilik ve yatırım fonları, ticaret platformları, sigorta şirketleri de. Doğrudan emtia işlemlerini gerçekleştirmek için değil, yalnızca spekülasyon yapmak için kullanılan türev ürünler olarak adlandırılan ürünleri sürekli olarak icat ediyorlar. Bankacılık sektörüyle olan karşılıklı bağımlılıkları, tüm finansal sistem için risk teşkil ediyor; bu riskler, bu kuruluşların bankalardan daha az kurallara tabi olması ve onlardan daha fazla risk alması nedeniyle daha da büyük.

Ünlü Amerikan fonu BlackRock gibi bazı yatırım fonları birçok eyaletten daha zengin ve daha güçlü hale geldi. Hatta bazıları fakir ülkelerin zorluklarından yararlanmayı uzmanlık haline getirerek “akbaba fonları” lakabını kazandılar. 1996-2014 yılları arasında Amerikan fonu Elliott Management, Peru, Zambiya, Kongo Cumhuriyeti ve Arjantin'in kamu borçlarını başlangıç değerinden çok daha düşük fiyatlarla satın aldı. Daha sonra bu ülkeleri, faiz ve geç ödeme cezalarıyla birlikte borçlarının tamamını geri ödemeye zorlamak için mahkemeye verdi. Yıllar süren prosedürlerin sonunda fon, ilk yatırımlarından çok daha yüksek meblağları, Arjantin'in borcunu satın aldığı fiyatın on altı katına kadar geri aldı.

Ve sonra spekülasyon diyen, bahis, kesinlik yokluğu ve kaza riski diyor. Son elli yılda parasal ve mali krizler artıyor. Dijital ilerleme, sermayenin hareketini ve dolayısıyla fiyatlarda ve hisse senedi fiyatlarında ani yükseliş ve düşüşleri daha da hızlandırıyor. Krizlerle karşı karşıya kalan devletler ve merkez bankaları, ekonomiye büyük miktarlarda para ve kredi enjekte ederek ve faiz oranlarını düşürerek hasarı sınırlamak için müdahale ederler. Ancak spekülatörlerin paralarını istedikleri yere yatırma konusunda tam bir özgürlüğe sahip olmaları nedeniyle son başvuru tarihlerini ertelediler. Kredi patlaması daha büyük krizlere bile hazırlık yapıyor. Giderek iç içe geçen ekonomilerde, kısmi krizlerin yayılma ve hatta genelleşme riskleri katlanarak artıyor. Bugün

kimse bir sonraki “balonun” nerede patlayacağını söyleyemez, ancak birçok ekonomist bunun er ya da geç gerçekleşeceği konusunda uyarıyor.

Yakın zamanda yapılan bir araştırma, “*finansal aşırılığın*” ne ölçüde asalak hale geldiğini söylemenin resimli bir yolu olduğundan söz ediyordu.

Emperyalizmin çelişkileri şiddetleniyor

Ancak uluslararası bankacılık sistemi işçilerin elinde çok etkili bir ekonomik yönetim aracı olabilir. Üretim araçlarının ve zenginliğin mümkün olan en iyi şekilde muhasebeleştirilmesine ve dağıtılmasına olanak tanıyacaktır. Dünya çapında yüzbinlerce işçiyi bir araya getiren ama yine de özel çıkarlara tabi olan çokuluslu şirketler için de aynı şey geçerli.

Aslında ekonomilerin iç içe geçmesi o kadar zorlanıyor ki, küreselleşmeden kurtulma fikri, ekonominin parçalanmasına yönelik herhangi bir geri adım saçma ve bir noktaya kadar imkansız bir şey içeriyor. Bir asırdır her şey inşa edildi ve her şey uluslararası ölçekte işliyor. Bazı bilim kurgu filmlerinin uzmanlık alanı haline getirdiği toplumun tamamen çöküşü olmazsa, tamamen geriye dönmeyeceğiz.

Ama yine de kapitalizm tersine işliyor gibi görünüyor. 1929 krizinin ardından korumacılığın yükseldiği, ekonominin parçalandığı ve toplumun doğrudan İkinci Dünya Savaşı'na doğru ilerlediği 1930'larda da olan buydu.

Şu anda milliyetçilik yükselişte ve devletler bir kez daha sınırlarına bariyerler, hatta gerçek duvarlar diyor; daha önce hiç bu kadar çok olmamıştı. Trump'ın "Amerika'yı yeniden harika yapın" sloganından Macron'un "Fransa Fransa olarak kalsın" sloganına ve Brexit de dahil olmak üzere aşırı sağa kadar duyduğumuz tüm konuşmalar ulusun etrafında dönüyor. Aşırı sağ her yerde ilerleme kaydediyor ve fikirleri nüfuz kazanıyor. Elbette bu milliyetçi fikirlerin büyük bir kısmı siyasi demagojinin ve krize eşlik eden parlamenter demokrasinin itibarsızlaştırılmasının ürünüdür, ancak mesele sadece bu değil.

Yavaş yavaş kuralsızlaştırma ve piyasaların açılmasından çekilme aşamasına geçtik. Devletlerin korumacı politikalar uygulaması, kapitalizmin çelişkilerinin giderek kötüleştiğinin göstergesidir. Rekabet yoğunlaşıyor ve kapitalist gruplar ile devletler arasındaki güç dengesinde bir altüst oluşa yol açıyor.

Tam ayaklanmada güç dengesi

Birçok ekonomik sektörde kartlar yeniden karılıyor. Rekabet, hammaddelere el koyma yarışına, şirket birleşmelerine ve devralınmalarına, sermayenin

yoğunlaşmasına, yeni rekabetlere ve yeni ittifaklara yol açar. Bu, otomobil, sigorta, tarım-gıda endüstrilerinin yanı sıra örneğin elektronik çip üretiminde kullanılan yarı iletkenlerin günümüzün en büyük sektörü için de geçerlidir.

Yaklaşık otuz yıl önce, çok uluslu şirketler üretimlerinin bir kısmını emeğin daha ucuz olduğu ve düzenlemelerin daha az kısıtlayıcı olduğu ülkelere taşeron olarak vermeyi seçiyordu. 2001 yılında Alcatel'in patronu zengin ülkelere "fabrikasız şirket" teorisini ortaya attı. Elektronik bileşenler ve bilgisayar ekipmanı üreticisi Tayvanlı Foxconn bu şekilde bu alanlardaki neredeyse tüm Batılı, Japon ve Koreli tröstlerin ana taşeronu haline geldi. 2012 yılında Çin'de 1,2 milyon kişiyi istihdam etti. Benzer şekilde Tayvanlı TSMC şirketi de yıllar geçtikçe küresel talebin yarısından fazlasını karşılayarak lider yarı iletken üreticisi haline geldi. Ancak 2020'de yaşanan covid krizi, bu iyi yağlanmış sistemi ele geçirerek bir aydınlanma oldu. Ticaretin aksaması, yarı iletkenlerin tedarikinde aksamaya neden oldu ve bu da otomobil üreticileri ve diğerleri için büyük sorunlar yarattı.

Etkilenen tek sektör bu değildi: Zengin ülkelere cerrahi maske, tıbbi ekipman, parasetamol ve penisilin sıkıntısı da vardı. Uluslararası işbölümünün doğası gereği bu tür riskleri içerdiği düşünülebilir, ancak bu tamamen onun nasıl organize edildiğine ve kontrol edildiğine bağlıdır. Sorun şu ki, kapitalistlere yalnızca kısa vadeli kâr rehberlik ediyor ve bu farklı ürünleri neredeyse tek bir üreticinin tüm gezegene tedarik ettiği bir noktaya ulaşmıştık. Üretimin ihtiyaçlara, mevcut insan ve malzeme kaynaklarına, çevreye ve ayrıca risklere göre rasyonel olarak planlanması bu tür felaketlerin önlenmesini mümkün kılacaktır.

Şu anda kapitalistler savaş, sağlık felaketi veya diğer riskleri hâlâ önleyemiyor, ancak artık sonuçlarına katlanmak zorunda kalmak istemiyorlar. Bu nedenle tedarikçilerini çeşitlendirmeye, hatta kendi ülkelerinde belirli bir üretimi yeniden kurmaya çalışıyorlar. İşbölümü o kadar aşırı ki, Çin'i tamamen terk etmek söz konusu olamaz; ancak Apple, Samsung, Sony, Adidas ve diğerleri gibi birçok çok uluslu şirket artık fabrikalarının bir kısmını Hindistan, Endonezya, Malezya veya Vietnam'a taşıyor. Hatta bazıları, Amerikan hükümetinin Çin merkezli şirketlere uyguladığı gümrük vergilerine maruz kalmadan Amerika Birleşik Devletleri yakınlarında üretim yapmak için Meksika'ya bile taşındı.

Ukrayna'daki savaş ve Batı'nın Rusya'ya uyguladığı yaptırımlar da bazı üretim ve ticaret devrelerinin yeniden düzenlenmesine yol açtı. Rusya önemli bir hidrokarbon tedarikçisiydi. Ancak Avrupa'ya gaz sevkiyatının kesintiye uğraması rakipleri ve bazı müttefikleri arasında bazıları sevindirdi. Bir yandan

ABD, gaz fiyatlarında yaşanan patlama nedeniyle Avrupa'ya yüksek fiyatla kaya gazı sevkiyatını dört katına çıkardı. Ancak Hindistan aynı zamanda Rusya'dan daha fazla gaz satın alarak Avrupalılara satıyor ve bu sayede kendi yaptırımlarını aşarak Rus gazını satın alıyor! Ve bu sayede Hindistan gaz ihracatçısı haline geldi.

Nadir metaller için savaş

Şiddetli bir mücadelenin yürütüldüğü sektörlerden biri de nadir metallerdir. Manyetik, kimyasal ve diğer özellikleri nedeniyle büyük ilgi gören bu metaller, bilgisayar ve modern teknolojiler, özellikle de gelişmesi beklenen ünlü "yeşil teknolojiler" için vazgeçilmezdir. Cep telefonlarında, sabit disklerde, ekranlarda, elektrikli bisikletlerde ve arabalarda, rüzgar türbinlerinde, robotlarda bulunurlar.

En iyi bilinenler arasında kobalt ve tantal esas olarak Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nden gelmektedir. 40 bini çocuk olmak üzere yaklaşık 200 bin işçi, üzerlerine çökme tehlikesiyle karşı karşıya olan madenlere iniyor, burada günde birkaç avroya eşdeğer bir ücret karşılığında ölesiye çalışıyor ve cevherlerin zararlı dumanlarını soluyorlar. Bu metaller aynı zamanda Kongo'yu 20 yılı aşkın süredir kasıp kavuran ve 5 milyondan fazla kişinin ölümüyle sonuçlanan bölgesel savaşın da nedenlerinden biridir.

Kullanılan ilk nadir metaller 1970'li yıllarda ABD'nin başını çektiği emperyalist ülkelerde çıkarılıp dönüştürüldü. Ancak ekolojik hasar halk protestolarına yol açtı, çünkü çıkarma ve sanayileşme süreci çok kirleticidir. En ufak bir kilo nadir metali bile çıkarmak için onlarca ton kayanın ezilmesi gerekiyor. Sonra onu dönüştürmek için kimyasal reaktifler ve süreçte asitler ve ağır metallerle yüklü devasa miktarda su kullanmalıyız. Bu nedenle, çevreye verilen zararı ihraç etme arzusu, ucuz emeğin çekiciliğini artırarak çok uluslu şirketleri dış kaynak kullanmaya ve taşeronlaşmaya itiyor. Emperyalist ülkelerde bulunan madenler ve işleme tesisleri 1990'ların sonunda kapandı ve birkaç ülke bunu uzmanlık alanı haline getirdi: Güney Afrika, Rusya ve Kazakistan, Vietnam, Burma, birkaç Latin Amerika ülkesi ve Çin.

Çin, “nadir topraklar” terimi altında gruplandırılmış en değerli metallerden oluşan bir grup da dahil olmak üzere birçok cevher, galyum, germanyum ve diğerlerinin ana üreticisi ve rafinerisi haline geldi. Dünya çapında üretilen nadir toprak elementlerinin yüzde 60'ını çıkarmakta ve yüzde 90'ını rafine etmektedir. Uzmanlara göre sonuç: Çin'de “ekilebilir arazilerin yüzde 10'undan fazlası ağır metallerle kirlenmiş durumda ve yer altı kuyularından gelen suyun yüzde 80'i tüketime uygun değil. En büyük 500 şehrin ancak 5'inde uluslararası

standartlara uygun hava kalitesi bulunuyor.” Diğer ülkelerde de durum aynı: Kazakistan'da krom üretimi Siri-Derya nehrinin suyunu tüketim ve mahsullerin sulanması için uygunsuz hale getirdi.

Ancak bu işbölümü aynı zamanda çok uluslu şirketlerin nadir metalleri üreten ve dönüştürebilen ülkelere bağımlı olmasına da yol açmıştır. Avrupa Birliği Komiseri Thierry Breton'un 2021'deki bir röportajda söylediği gibi, emperyalist ülkeler sonunda kendilerini kapana kısılmış halde buldular: *"Lityum, kobalt ve grafit konusunda Avrupa, büyük ölçüde üçüncü ülkelerden gelen kaynaklara bağımlı olmaya devam ediyor (Çin'in başı çektiğini söylemeye bile gerek yok), bu da örneğin rafine lityum için yüzde 100'e kadar çıkabilir."*

Şimdi emperyalist ülkeler geriye dönüp alternatif bulmaya çalışıyor. Ancak bu uzun vadeli bir süreçtir ve kısmen başarısızlığa mahkumdur. Örneğin ABD, 2002'de kapattığı nadir toprak madenini 2017'de yeniden açtı, ancak rafine edilmesi için yine de Çin'e göndermek zorunda kalıyor!

Çin mevcut rekabetin merkezinde

Çin ve diğer birkaç ülke, cevher ve diğer hammaddelerin ve yarı iletkenler gibi üretilmiş ürünlerin tedarikinde önemli bir konuma geldi. Bu ülkelerden bazıları, özellikle Çin, teknolojik beceri kazandıkları alanlarda da rakip haline geldi. Ancak emperyalizm bunların çok fazla yer kaplamasına izin vermeye hazır değil. Aslında Çin örneğinde emperyalistler için sorun oluşturan şey Çin devletidir. Bu onları rahatsız etmeyen bir diktatörlük olduğu için değil, güçlü bir devlet olduğu ve az gelişmiş ülkelerdeki çoğu devletten farklı olarak onlara karşı durabilecek kapasitede olduğu için. Emperyalistler sermayelerini özgürce Çin'e getiremezler, hammaddelerini yağmalayamazlar, kısacası başka yerlerde yaptıkları gibi ülkeyi parçalama noktasına kadar istediklerini yapamazlar.

Maoist rejimi iktidara getiren 1949 devrimi, Çin burjuvazisini büyük güçlerin etkisinden kurtarmayı amaçlıyordu. Her ne kadar rejim, o dönemde bağımsızlık için mücadele eden diğer birçok ülke gibi kendisini komünist olarak adlandırsa da, liderleri her zaman milliyetçi gibi davrandılar. Devrim onlara, dünyada çok az sayıda olan, özellikle de bu büyüklükteki emperyalist devletlerden bağımsız, güçlü bir devlet aygıtına sahip olma olanağı tanıdı ve aynı zamanda Çin burjuvazisinin gelişmesine de olanak sağladı.

Çin devleti, köylülüğünün acımasızca sömürülmesine dayanarak, 1970'lerden itibaren dünya pazarına uygun koşullar altında yeniden girmesine olanak tanıyan altyapıları inşa etti ve Çin, kapılarını kısmen yabancı sermayeye yeniden açtı ve onların atölyesi rolünü oynamayı kabul etti. Önce tekstilde, ardından da dünya endüstrisine sağladığı bazı hammaddelerin ve metallerden, mıknaatlardan ve elektronik bileşenlerden yapılmış parçaların üretiminde

uzmanlaştı. Çin devleti, Çin'in bol miktarda sahip olduğu ucuz ve giderek daha eğitimli işgücünü ona sunarak kendisini emperyalizmin hizmetine sundu.

1990'lardan itibaren ülke olağanüstü büyüme oranları yaşadı ve daha karlı alanlara yatırım yaptı: telekomünikasyon, rüzgar ve güneş enerji panelleri (fotovoltaik), elektrikli piller, otomobiller. Çin artık tamamen kendi akıllı telefonlarını ve arabalarını üretiyor. Bir gazetecinin yazdığı gibi, *"hem siyahi yüzlerin araştırdığı mide bulandırıcı madenleri hem de ultra modern fabrikaları içeren tamamen egemen ve entegre bir sektör"* kurarak, ileri sanayi sektörlerindeki miknatısların yüzde 90'ından fazlasını kontrol altına aldı.

Bu nedenle Çin burjuvazisi ve küçük burjuvazisi, Çin pazarının, tüm nüfusun hâlâ pazara erişimi olmasa da, dünya GSYİH'sının beşte birini temsil ettiği noktaya kadar gelişti. Hatta Çin'in en son Forbes sıralamasına göre 495 milyarder var. Bütün bunlar kendi Devleti sayesinde: Xi Jinping şu ya da bu ileri gelen kişiyi ev hapsine göndermeyi göze alabilir, oysa Macron'un Bernard Arnault için aynısını yapacağını hayal edemiyoruz, ama Çin burjuvazisi kolektif olarak bu bedel karşılığında bir anlaşma yaptı. Emperyalist sistemde kendine yer edinmiştir.

Ancak, özellikle Çinli işçilerin ücretlerinin artması ve diğer ülkelerin ondan daha rekabetçi hale gelmesi nedeniyle iç pazarı bile buna yetmiyor. Emperyalistlerin kendilerine yönelik bir saldırı olarak gördükleri dünya çapındaki sermaye ihracatının nedeni budur.

Ancak Çin burjuvazisi rakipleriyle eşit şartlarda mücadele etmekten çok uzak. Yıllar geçtikçe kasasında muazzam miktarda dolar ve ABD Hazine tahvili biriktirdi, ancak bunları yatırıma ayıracak yeterli satış noktası yok. İhracatı hala büyük ölçüde emperyalist ülkelere bağlı ve bu ülkeler de artık önüne engeller koyuyor. Piyonlarını öne sürse de aslında küresel ekonomi içerisinde ikincil konumdadır.

Üstelik Çin'in geçmişteki muhteşem yükselişi artık yavaşladı. Kovid krizi onu çok etkiledi ve büyüme oranları düştü. Son zamanlarda spekülasyonlar nedeniyle emlak sektörü tamamen çökme tehlikesiyle karşı karşıya kaldı. 2013 yılında muzaffer bir şekilde "yeni ipek yollarını" başlattı, ancak on yıl sonra, bir Avrupa ülkesi olan İtalya ile yapmayı başardığı tek ortaklık henüz fiyaskoya uğradı, İtalya bunu yenilemedi ve kendisini Avrupa'ya demirlemeyi tercih etti. Amerika Birleşik Devletleri'nin ve diğer NATO üyelerinin tarafını tuttu.

Emperyalistlerle Çin arasında, en azından ekonomik cephede savaş zaten ilan edildi. Öyle ya da böyle teslim olmak zorunda ve Rusya'dan sonra saldırgan, sadakatsiz ve hatta bazen emperyalist olarak anılma sırası kendisine geliyor.

Rusya, emperyalist güçler arasında başarısız bir entegrasyon

Medya, emperyalistlerin isteklerine boyun eğmemelerini sağlayan güçlü bir ortak devlete sahip olan Çin ve Rusya arasında sıklıkla paralellik kuruyor. Rusya ile Batı arasındaki savaş, iki yıl önce ciddi anlamda patlak verdiğinde uzun süredir hazırlanıyordu. Ancak Rusya'nın geçmişinden dolayı dünya ekonomisinde özel bir yeri var.

Sovyetler Birliği, Ekim Devrimi ve planlı ekonominin dinamizmi sayesinde aslında ABD'den sonra ikinci dünya gücü haline gelmişti. Ancak yetmiş yıl boyunca uluslararası pazardan uzak tutulan ve iç çelişkilerle baltalanan bu piyasa, 1991'de sınırlarına ulaştı ve çöktü. On yıldan kısa bir süre içinde, Rusya'da bir avuç oligarkın, bu milyarderlerin ele geçirdiğini gördük. Ülkenin zenginliğine dayanarak varlıklarını derhal yurtdışına sızdırıp, futbol kulüpleri, villalar ve yatlar satın alarak büyük burjuvaları taklit etmeye çalışıyorlar. Rejimin ayrıcalıklıydı ve her şeylerini kaybetmenin eşiğindeydiler. Ancak tüm ülke yıkımın eşiğinde ve oligarklar ülkeyi bu şekilde bölerek, altın yumurtlayan kazı öldürmekle tehdit ettiler: O zamana kadar onları öldüren irili ufaklı milyonlarca bürokrat umurlarında değildi.

Putin'in iktidara gelmesi, Rusya'nın üst düzey bürokrasinin devletinden geriye kalanlar üzerindeki kontrolü yeniden ele geçirmesiyle bu gelişmenin sonunu işaret etti. Oligarkları zorluk çekmeden hizaya getirdi çünkü güvenebilecekleri Rus liberal burjuvazisi ona karşı çıkacak yeterli toplumsal tabana sahip değildi. 2000'li yıllarda Rusya, hidrokarbonların ve diğer birçok hammaddenin ana tedarikçilerinden biri haline geldi. Ekonomisinin bazı sektörlerini sınırlı da olsa yabancı sermayeye açtı. Aynı zamanda, zemin kazanmakta olan emperyalist ülkelerle rekabet içinde bulunduğu eski halk demokrasileri ve bağımsız hale gelen eski Sovyet cumhuriyetleri üzerinde mümkün olduğu kadar nüfuzunu sürdürmek istiyordu.

Sonuçta SSCB'nin miras olarak bıraktığı nispeten gelişmiş bir ülkenin başında bulunan Rus devleti, hem ekonomisinin uluslararası kapitalizm tarafından parçalanmasına hem de NATO ülkelerinin sınırlarına doğru ilerlemesine karşı çıktı. Rusya, 2000'li yılların başında Putin'in çok sevdiği bir kelime olan “ortak” olarak büyük güçler arasında kabul edilmek için boşuna uğraştıktan sonra pozisyonuna geri çekildi. Nihayetinde 2014'te ve ardından 2022'de Ukrayna'da savaşa yol açan şey bu çatışmaydı.

Savaşa yürüyüş ve sonuçları: Avrupa Birliği Ukrayna'daki savaşla sarsıldı

İki yıl boyunca Ukrayna'daki savaşın sonuçları Rusya'yı, aynı zamanda Avrupa'yı da etkiledi. Belli bir dereceye kadar kazançlı çıkan tek taraf ABD oldu. Amerikan emperyalizminin Zelensky hükümetini desteklemekte tereddüt etmemesinin nedeni de budur; Amerikan kapitalistleri ile eski kıtanın kapitalistleri arasındaki eski rekabet hiçbir zaman ortadan kalkmadı.

Amerikan, Çin ve Rus devleri karşısında tek ses olarak konuşmak isteyen Avrupa Birliği bazen bunu başarıyor ama parçalanmış durumda kalıyor, kriz ve uluslararası ilişkilerdeki iniş çıkışlara bağlı olarak zayıflıyor.

Bunu Ukrayna buğday sorununun yarattığı ani krizde de gördük. Savaşın başında Avrupa Komisyonu, Avrupa pazarı fiyatlarının altında satılan Ukrayna tahılının ithalatına uygulanan gümrük vergilerini kaldırdı. Haksız sayılan bu rekabetle karşı karşıya kalan Polonya, Macaristan, Slovakya, Bulgaristan ve Romanya, Ukrayna ürünlerini kendi topraklarında yasakladı. Brüksel bu kısıtlamaları kaldırmak isteyince Polonyalı kamyon şoförleri Ukrayna sınırını kapattı. Şimdi Fransız çiftçiler Ukrayna'dan ithal edilen yumurta, şeker ve tavuklara uygulanan gümrük vergilerinin kaldırılmasını protesto ediyorlar. Gerçekten saçma bir rekabet. İnsanlık herkesi doyurabilecek imkanlara sahip, yetersiz beslenme ve açlığa son vermek için üretimin planlanmasını engelleyen kapitalizmdir. Farklı ülkelerin üreticileri, yani kapitalistler, hangi malları satacaklarını önceden bilemezler çünkü piyasa olaydan sonra karar verir. Yani bir yandan ihtiyaçlara göre yeterli üretmiyorlar, diğer yandan rekabet ettikleri satın alma gücü olan **pazarlara** göre çok fazla üretiyorlar.

Avrupa'nın yaşadığı zorlukların bir başka örneği: 2023'ün sonunda, daha önce bahsedilen Amerika ve Hindistan gaz ithalatlarına rağmen Avrupalılar hâlâ Rus gazı olmadan tam olarak yapamıyorlardı. Rusya'nın özellikle Doğu Avrupa'da onlara sağladığı diğer mallar da yok. Avrupa yaptırımlarını hazırlayanlar, alternatifi olmadığından, kapitalistlerin onsuz yapamayacağı bazı ürünleri, örneğin birçok ileri endüstri için temel bir malzeme olan Rusya'da üretilen titanyumu ayırmaya özen gösterdiler.

Zaten Avrupa ekonomisi ABD ekonomisine kıyasla duraklıyor. GSYH düşmeye başladı ve Almanya resesyona girdi. Bir nevi Almanya'nın hinterlandına benzeyen Doğu Avrupa, bunun sonuçlarına katlanacak, hatta belki de tüm avro bölgesi, çünkü moda haline gelen bir deyimle şöyle diyor: “Almanya nezle olursa, tüm Avrupa öksürür.” Geçen ay yapılan bir araştırma, yeni endüstriyel yatırım projelerinin yüzde 82'sinin Asya ve ABD'de yoğunlaştığını, Avrupa'nın ise yüzde 10'dan azını çektiğini ortaya çıkardı. Avrupalı şirketlerin kendisi de giderek Avrupa dışında yatırım yapıyor.

Almanya, ana ticaret ortaklarından biri haline gelen Çin ile ilişkilerin bozulmasından da özellikle etkileniyor. Örneğin, nadir toprak elementlerinin tedariki tamamen ona bağımlıdır. Diğer taraftan büyük şirketleri de satışlarının yaklaşık yüzde 20'sini Çin pazarından gerçekleştiriyor. Bu pazara ihtiyaçları var.

Korumacı önlemler: Devletler sermayenin hizmetinde

Yaklaşık 20 yıldır giderek artan bir hızla bu rekabetle karşı karşıya kalan tüm Devletler, “kendi” kapitalistlerine yardım etmeyi amaçlayan korumacı önlemler alıyor.

Pazarları sermayesine açma konusunda serbest ticaretin savunucusu olan Amerikan emperyalizmi, korumacılık konularında da şampiyon oldu. IMF'ye göre, ABD'nin koyduğu ticaret engelleri 2019'dan bu yana üç katına çıktı. Çin çelik ve Telekom ekipmanlarına uygulanan vergilerin ardından, Huawei ürünleri 2022'de Amerikan topraklarında tamamen yasaklandı. Daha sonra ABD, kesme ürünlerini artık ihraç etmeme kararı aldı. yarı iletkenler, kuantum hesaplama ve yapay zekada ileri teknolojiler. Çin de kendi adına stratejik ürünlerin ihracatına kısıtlamalar getiriyor ve geçen ay nadir toprakların çıkarılması ve işlenmesiyle bağlantılı teknolojilerinin ihracatını yasakladı.

Ancak ABD'nin uyguladığı temel korumacı önlem, Ağustos 2022'de Amerikan ekonomisine yönelik başlatılan devasa sübvansiyon planı olan Enflasyon Azaltma Yasası'dır (IRA). Bu proje, yeşil teknolojiler olarak adlandırılan şirketleri vergi kredisi şeklinde finanse etmek için on yıl içinde 369 milyar dolarlık bir bütçe sağlıyor. Aynı zamanda araştırmaları desteklemek için 280 milyar dolar değerinde başka bir plan başlatıldı. Tüm bu sübvansiyonlardan yabancı şirketler de faydalanabiliyor. Sonuçlar uzun sürmedi. Aralık 2022'de Biden şöyle haykırdı: "*Üretim geri döndü!*", Tayvanlı TMSC tarafından Amerika topraklarında iki yarı iletken fabrikasının inşasını memnuniyetle karşılıyoruz; bu örnek kısa süre sonra Japon Honda, Koreli LG, Avrupalı Northvolt, Siemens, Volkswagen vb. tarafından takip edildi.

Çin devleti aynı zamanda başta telekomünikasyon ve enerji şirketleri ile otomobil üreticileri olmak üzere tröstlerini de finanse ediyor; bu durum, Avrupa Birliği'nin haksız rekabet konusunda ikiyüzlü olduğu kadar öfkeli protestolarına da neden oluyor.

Avrupa Birliği, üye ülkeleri arasında uzun süren görüşmelerin ardından 340 milyar avro bütçeli kendi planını hayata geçirdi. Ayrıca Amerikan modelinden altı kat daha az olan 45 milyar avroluk bir araştırma planını da uygulamaya koydu. Son olarak Brüksel, otomobil üreticilerini Avrupa'da tutmaya çalışmak

için Macaristan'da Avrupa'nın en büyük elektrik aküsü fabrikasını inşa edecek, ancak bunu tek başına yapamayacak durumda ve Çin devlerinden birini, CATL'i yardıma çağırmak zorunda kaldı. Kapitalist rekabet, küreselleşen ekonominin gerçekleriyle her adımda mutlaka karşı karşıya geliyor!

Birliğin kendi içinde bu bir şans oyunudur: Her Devlet diğerlerinden bağımsız olarak ve bazen diğerlerine karşı kendi oyununu sübvansiyonlarla üreticileri kendi ülkesine çekmek için oynar. Alman hükümeti Intel'e Almanya'da yarı iletken fabrikaları kurması için 10 milyar avro teklif etti. Fransa, Tayvanlı ProLogium'un Dunkirk'te ilk Avrupa pil fabrikasını kurması için 1,5 milyar dolar, Grenoble banliyölerindeki Crolles'te bir yarı iletken fabrikasının açılışı için ise neredeyse 3 milyar dolar harcıyor. İsveç, Portekiz ve Almanya'da madencilik projeleri üzerinde çalışılırken, Fransız devleti yerel halkın muhalefetine rağmen Wallis ve Futuna'daki madencilik kaynaklarının üretiminin geliştirilmesini finanse etmeyi planlıyor.

Son olarak, silahlanma gibi hassas bir konuya ilişkin olarak, her Avrupa devleti öncelikli olarak kendi askeri bütçesini finanse etmektedir. Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinin ardından Almanya, Dassault'u büyük bir dehşete düşürerek Rafale yerine Amerikan F-35'leriyle donatmayı seçti. Avrupa Birliği genel olarak askeri teçhizatının yüzde 63'ünü ABD'den satın alıyor.

Bu önlemler rekabetin yoğunlaştığını gösteriyor. Ama aynı zamanda büyük sermayenin ve onun hizmetindeki burjuva devletlerin giderek artan düzeyde karşılıklı bağımlılığına da tanıklık ediyorlar. Bu, emperyalizmin başlangıcından bu yana genel bir eğilimdir; kriz ve savaş tehditleriyle daha da pekiştirilmektedir. Büyük sermayenin asalaklığı, özel sektörün devlet kaynaklarından giderek artan bir pay alması gerçeğini giderek daha fazla içeriyor. Devletler özel sektörü, kamu sermayesi ve özel sermaye karışımına yatırım yaparak finanse ederken, karların tahsisi özel kalır. Yakın geçmişte Stalinist komünist partiler, büyük burjuvaziye yapılan bu devlet yardımını, bizim de defalarca kullandığımız bir ifadeyle, bir devlet desteği olarak anlatırlardı. Günümüzde devletlerle kapitalistler arasındaki ilişkinin o kadar samimi hale geldiği, dış iskeletten bahsederek gerçeğe daha da yaklaşacağımız açıktır.

Kapitalistler her tarafta oynuyor

Burjuva devletin kapitalistleri finanse ederken, onların davranışlarını dikte etmeye hiç niyeti yok. Ve ikincisi kendilerini kamunun cömertliğine bağlı hissetmiyorlar: diledikleri gibi yatırım yaparken sübvansiyon alıyorlar.

Ekonominin parçalanmasının bedelini ödemek istemiyorlar ve her tarafta aynı anda oynuyorlar.

Rekabetin güçlü olduğu ve tröstlerin çok sayıda sübvansiyon aldığı otomobil sektörünü ele alalım.

Ford, Amerika Birleşik Devletleri'nde Amerikan sübvansiyonları alırken, Michigan'da bir fabrika açmak için Çinli elektrik pili devi CATL ile güçlerini birleştirdi.

Stellantis, Çinli bir şirket olan Leapmotor'un hissesini satın aldı. CEO'su Tavares, Amerika pazarının kendilerine giderek daha fazla kapanması nedeniyle Çinli üreticilerin Avrupa'da pazar payı kazanmaya çalışacağını düşünüyor. Ancak kendisine göre Çin lehine yüzde 20 ile yüzde 30'luk bir rekabet gücü farkı olmasından endişe ediyor. Şöyle konuştu: “*Çin saldırısı her yerde görülüyor. Bu anlaşma sayesinde mağdur olmak yerine faydalanabileceğiz.*” Ayrıca, Avrupa Birliği'nin Çin arabalarının önüne gümrük engelleri koymasından Stellantis'in Leapmotor araçlarını kendi fabrikalarında monte edebileceğini de ekliyor.

Renault, Douai'de bir elektrik aküsü fabrikası ve termal motor üretecek bir başka fabrika kurmak için aynı türden bir ittifak kurdu. Hatta Çinli ortaklarından Geely'nin aracını da Güney Kore'deki Busan fabrikasında üretecek ve bu sefer Amerika pazarını hedef alacak. Gerçekten de, Çin'de üretilen otomobil, Amerikan vergilerinin tamamını ödeyecek ve ABD ile Renault'nun fabrikasının bulunduğu Güney Kore arasında bir serbest ticaret anlaşması bulunuyor.

Kapitalistler “devletin fazlalığına” karşı olduklarını söylüyorlar ama kendilerine özel hazırlanmış devlet yardımlarından da yararlanıyorlar. Çinli kapitalistlerle rekabet ediyorlar ama yine de onlarla ortaklık yapıyorlar. Ah! bu oportünizm yeni değil: İkinci Dünya Savaşı sırasında, Amerikan müdahalesine rağmen Ford, çatışma süresince Nazi Almanyası ile iş yapmaya devam etti.

Kapitalistler, “İstedikimizi yapıyoruz ve her şeyi aynı anda istiyoruz” diye mantık yürütüyorlar. Üstelik durumun istikrarsız olduğunu ve jeopolitik risklerin giderek arttığını bildikleri için Elon Musk'un Tesla yatırımcılarına söylediği gibi: “*Yapabileceğimiz en iyi şey dünyanın birçok yerinde fabrikalara sahip olmaktır.*”

“Kapitalizm savaşı içinde taşıyor...”

Bu manevralar, Kuzey Kore, İran, Suriye ya da terör örgütlerinin değil, Rusya ve Çin'in dünya barışını tehdit ettiği söyleminin ikiyüzlülüğünü daha iyi

değerlendirmeyi mümkün kılıyor.

Şiddetli ekonomik savaş evrenseldir ve güç dengesi sürekli olarak sorgulanmaktadır. Dünya krize ve istikrarsızlığa sürükleniyor. Yoksul ülkelerdeki pek çok devlet artık yönetmesi gereken bölgeleri kontrol bile edemiyor; yerel savaşlar artıyor ve adım adım yayılma tehdidi oluşturuyor. Ve hepsinden önemlisi, emperyalist ve devletler arası rekabet giderek daha keskin bir karaktere bürünüyor.

Emperyalist burjuvazinin hakimiyeti, bir tehdidin ötesinde, savaşı kesin kılıyor. Jaurès'in ünlü cümlesi büyük ölçüde geçerliliğini koruyor: “*Bulutun fırtınayı taşıması gibi, kapitalizm de savaşı kendi içinde taşır.*” 20’nci yüzyılın başında bir başka sosyalist olan Kautsky de şu birkaç sözle bunun altını çiziyordu: “*Ticaretin barışa ihtiyacı vardır, ancak rekabet savaşı yaratır.*”

Bu bazen toplumu yönetenlerin politikalarına şizofrenik bir boyut kazandırıyor. Bir yanda, Pekin'i ziyaret eden bir Amerikan Ticaret Bakanı, Çin ve ABD'nin kesinlikle “*barışçıl ilişkilere*” ihtiyacı olduğunu beyan ederken, bir röportajda Amerikan ordusunun bir binbaşısı, büyük bir çatışma 2025 yılına kadar onlara karşı çıkacak.

Henüz kimse bir sonraki savaşların nasıl olacağını veya hangi kampların karşı karşıya geleceğini tam olarak söyleyemez. Bazı ülkeler hangi yöne gideceklerini bilmiyorlar: örneğin Hindistan BRICS'in bir parçası ama Çin ile giderek daha fazla rekabet halinde. Apple'ın fabrikalarını kendine çekmesini gözetliyor ve ABD ile koalisyon kapsamında Kızıldeniz'e savaş gemileri konuşlandırıyor ama diğer taraftan çok kutuplu bir dünya inşa etme çağrısı yaparak onlardan uzaklaşıyor.

Güney Amerika'da nüfusu bir milyondan az olan küçük bir ülke olan Guyana, yakın zamanda haberlerde yer aldı. 2015 yılında burada büyük petrol rezervleri keşfedildi. ExxonMobil ve Chevron hemen rezervin dörtte üçünü ele geçirdiler, ancak kendisi de büyük bir petrol üreticisi olan komşu Venezuela, bu yatağın bulunduğu bölgenin mülkiyetini talep ediyor. Sınır asker yığıldı. Kesinlikle Amerikalılarla boy ölçüşemez, ancak başkanı Maduro, kendisini kaslarını esnetmeye ve kayma riskini almaya iten milliyetçi bir mantığa takılıp kalmış durumda. Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere ise savaş uçakları ve savaş gemileri gönderdi. Resmi olarak tröstlerin çıkarlarını korumak adına değil tabii ki, Birleşik Krallık'ın 130 yıl boyunca sömürgeleştirdiği *Guyana'daki egemenliğe sarsılmaz destek* adına .

Toz birikir ve en sıcak noktalar birbiri ardına tutuşur. Olaylar bazen Ukrayna ve Ortadoğu'da olduğu gibi aniden hızlanıyor. Tayvan çevresindeki gerilimin artıp

artmayacağını kim ve ne zaman söyleyebilir? Çin ile Japonya, Filipinler ve Vietnam arasında halihazırda birçok olay yaşandı.

Her durumda, tüm emperyalist ülkelerin genelkurmay başkanları ve siyasi liderleri, yüksek yoğunluklu çatışmalara hazırlanmamız gerektiğini doğruluyor. Macron, “ *Avrupa savaş ekonomisinin hızlanmasına ihtiyacımız var* ” dedikten sonra tüm konuşmalarında Fransa'nın yeniden silahlanmasından söz ediyor. Çocuklara üniforma giydirmek, onlara Marsilya'yı ve sözde Cumhuriyetin değerlerini öğretmek istiyor. Emperyalist devletlerin askeri bütçeleri artıyor, burjuvazinin arkasındaki ulusal birlik propagandası da artıyor.

Dünyanın geleceği komünizmdir: “Sol” egemenlikçilik: bir zehirdir

İşçiler bu gelişme karşısında kendilerini politik olarak silahsızlanmış buluyorlar, çünkü kendilerine seslenen partiler onları buna hazırlamıyor, tam tersine.

Fransa'da ve diğer emperyalist ülkelerde aşırı sağın yükselişi ve özellikle işçi sınıfının küçük bir kesimi içine nüfuzu endişe verici çünkü Le Pen ve takipçileri küreselleşmeye, korumacılığa ve kendi seçim alanları olan göçmenlere karşı mücadele ettiler. Ama daha da vahimi, sol partilerin de aynı argümanları kullanan egemenlikçi söylemi var.

Fransız Komünist Partisi (FKP)'nin ulusal sekreteri Fabien Roussel, Fête de l'Humanité'de, “*Sınırlarımızı eleklere dönüştürdüler* ” diye haykırdı. Boyun Eğmeyen Fransa'nın (LFI) Somme vekili François Ruffin, “*En büyük korkuları korumacılıktır*” diyor ve şunu ileri sürüyor: “*İthalat kotalarına ihtiyacımız var, sınır vergilerine ihtiyacımız var, gümrük engellerine ihtiyacımız var.*” İddia, daha doğrusu aldatma, bu tür tedbirleri uygulayarak Fransa'ya yerleşip istihdam yaratacağımızı iddia etmektir. Ruffin'e göre kapitalistleri kısıtlayabiliriz, ancak gerçekte onlar istedikleri yere yatırım yapmakta özgürdürler ve bu toplumda burjuva Devleti, yardım teklif ederek onları yalnızca katı bir şekilde “cesaretlendirmek” için oradadır.

Boyun Eğmeyen Fransa'nın lideri Mélenchon da aynı şeyi kendi kişisel dokunuşuyla ifade ediyor; “*ekolojik korumacılığın* ” destekçisi olduğunu söylüyor. Ancak bu tam olarak tüm hükümetlerin argümanıdır! Ekolojik geçiş adına kapitalist grupları sübvansiyonlarla dolduruyorlar; Mélenchon ise durmadan “*egemen halk*” hakkındaki konuşmaları süslerken bunu kınamaktan kaçınıyor. Ve saçma sapan konuşmak anlamına gelse bile, rakip ülkeler arasında “*müzakere edilecek*”, “*dayanışma korumacılığından* ” yana olduğunu da söylüyor .

Korumacılık işçiler için bir sis perdesidir, onlara hiçbir faydası olmayacaktır. Fabrikaların yeri değiştirilirse, şirketlerin Fransa'daki yüksek üretim maliyetlerini karşılamalarına yardımcı olmak bahanesiyle onlardan fedakarlık yapmaları istenecek. Bu iş şantajı olacak. Ve üretim maliyetleri de mal fiyatlarındaki artışı haklı çıkarmak için kullanılacak. Korumacılık her zaman enflasyona ve işçi sınıfının satın alma gücünün azalmasına yol açar, çünkü kâra dokunmak söz konusu değildir. İşçilerin çıkarlarını savunmak isteyen bir parti, bu nedenle, dış kaynak kullanımı ve korumacılığın, büyük sermayenin koşullara göre benimsediği iki karşıt değil, birbirini tamamlayan politika olduğunu açıklamalıdır. Bugün, korumacılığın ödenecek bedeli, işçi sınıfının yaşam standartlarının daha da feci şekilde düşürülmesi ve bunu dayatmak için giderek otoriterleşen rejimler olacaktır.

Reformist sol ve küreselleşme karşıtı aktivistler, uzun süredir kapitalizmden ziyade “liberalizmi” eleştirme alışkanlığındalar. Bu, Devletlerin daha fazla müdahale etmesi halinde dengeli ve düzenlenmiş bir kapitalizmin olabileceğini öne sürerek havayı temizlemek anlamına geliyor. Ancak emperyalizm çerçevesinde daha fazla devletin, işçiler için kesinlikle daha fazla önlem anlamına gelmediğini, bugün açıkça görüyoruz. Ve devletlerin hiçbir zaman bu kadar müdahaleci olmadığı ve büyük burjuvazinin hizmetinde olduğu bir dönemde daha fazla Devlet talep etmek, en hafif tabirle paradoksaldır. Halkın yararlanabileceği sağlık, eğitim, kamu hizmetleri olanaklarını hükümetten sağlamasını beklemek boşunadır; yalnızca burjuvaziye ve orduya yetecek kadar olacaktır.

Reformist sol aynı zamanda işçi sınıfını bölen milliyetçi zehrin yayılmasına da katkıda bulunuyor. 1970'lerde Komünist Parti zaten "Fransızca üretelim!" diye slogan atıyordu. Bir sonraki Avrupa seçimlerinin önde gelen adayı Léon Deffontaines yakın zamanda Avrupa Birliği'nin Ukrayna, Moldova ve Gürcistan'ı kapsayacak şekilde genişlemesi hakkında şunları yazdı: “*Bu, Avrupalıların beşte birini yoksulluk sınırının altına düşüren sosyal dampingi daha da kötüleştirecek. Sanayimizin kaçışını ve çiftçilerimizin mahvolmasını durdurun.*” Bu, kapitalistlerin farklı milliyetlerden işçileri birbirine düşürmek için kurduğu rekabeti meşrulaştırmak anlamına geliyor. Komünist Parti de şöyle diyebilir: “Tüm ülkelerin işçileri, yoksul kalın!” Savunulması gereken tam tersidir: İşçilerin vatanı yoktur, burjuvazilerinin arkasında değil, sınırların ötesinde birleşmeleri gerekir.

Pasifizizm ve devrimci perspektif

Savaş tehditleriyle de karşı karşıya kalan reformistler yanılsamalar ekiyorlar.

İşçilerin savaşı pasifist bir şekilde reddetmesi, genellikle barbarlığa ve en gençleri katliama gönderen yöneticilere karşı isyanın ilk tezahürüdür. Ancak savaş yayıldıkça sayıları giderek artacak olan pasifist konuşmalar, halkın kaygıları ve duyguları üzerine spekülasyon yaparak onları doğru yola yönlendirmenin bir yoludur. Pasifistler ne talep ediyor? Emperyalist devletlerin hükümetlerine ve onlara bağlı uluslararası örgütlere sesleniyorlar. En iyi ihtimalle, çatışmaları sona erdirmeleri için onlara baskı yapıyormuş gibi davranıyorlar. Bu, kundakçıdan başlattığı yangını söndürmesini istemek ve onu yeniden başlaması için serbest bırakmak anlamına gelir.

Ukrayna'daki savaşın başlangıcında Fabien Roussel "*pan-Avrupa barış ve kolektif güvenlik konferansı düzenlenmesi*" çağrısında bulundu. Geçen ay Gazze ile ilgili olarak Mélenchon bir toplantıda şunları söyledi: "*Amerikan vetosu olmasaydı ateşkes yapardık çünkü BM'nin tüzüğünde uluslararası hukuku uygulamak için müdahale etme hakkı vardır. Hatta BM'nin planladığı bir askeri komutanlık bile var ki asla talep edilmiyor, genel olarak NATO bunu hallediyor, tıpkı Irak'ta olduğu gibi vs.*" Başka bir deyişle, Mélenchon kimin karar vereceğini çok iyi biliyor – ABD ve NATO – ama diplomasinin Filistin'deki savaşı durdurabileceğine inanmamızı istiyor.

Ancak İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ABD tarafından kurulan BM, atası Milletler Cemiyeti için Lenin'in söylediği gibi, yalnızca bir "haydut mağarası"dır. Ah, dünyadaki felaketleri ihbar ediyor, her şeyi belgeliyor; sömürüyü, yoksulluğu, açlığı, eğitimsizliği, diktatörlükleri, savaş suçlarını... Mülteci kamplarını yönetmekten, insani yardım sağlamaktan sorumlu. Kendi amaçlarına ulaşmak için bariz bir şekilde güç kullandıklarında, bazen emperyalist güçlere karşı bile ciddi açıklamalar yapıyor ve kararlar alıyor. Ancak bu durumda Filistin'de olduğu gibi bu kararlar uygulanmıyor. Dolayısıyla BM, insanları barışı sağlamak için elinden geleni yapan bir tür dünya hükümetinin varlığına inandırarak her şeyden önce emperyalist sistemi bir bütün olarak temize çıkarmaya hizmet ediyor.

Roussel ve Mélenchon'un öğütleri yalnızca yanıltıcı olmakla kalmıyor, aynı zamanda savaş çığırtkanlarına gururla hizmet ediyorlar. Aslında, barış lehindeki seferberlik ve gösterilerden sonra, reformist politikacıların o kritik anda dönüp işçilere şunu söylediklerini göreceğiz: Görüyorsunuz, gerçekten elimizden gelen her şeyi yaptık, ama yapamadığımıza göre elimizde yok. Artık bir seçim var, sandığa gitmelisin! Pasifizm, iktidarsızlığı nedeniyle işçileri kaderciliğe sürükler. Bu açıdan bakıldığında Troçki'nin dediği gibi emperyalizmin yerine geçmektedir.

Yani bilinçli işçiler pasifist değil, devrimcidir. İnsanların, emperyalist savaşları, sebeplerini ortadan kaldırmadan, toplumu değiştirmeden durdurabileceğimize inanmalarına yardımcı olmamalıyız. Savaşa doğru gidişi ancak burjuvaziyi devirecek bir devrim durdurabilir. Ve eğer bunu durduramazsak, bu barbarlıktan kurtulmanın tek yolu hâlâ devrimdir. Halklar arasındaki emperyalist savaşa işçi sınıfı karşı çıkmalıdır, başka çıkış yolu yoktur. Ve savaş zamanında ulusal devlete bağlı olmayacağımızdan emin olmak ve kendimizi burjuvazinin arkasına sürüklenmemek için, Troçki'nin dediği gibi, işçi partilerinin her yerde *"Ulusal Devlete karşı telafisi mümkün olmayan bir savaş" ilan etmesi zaten gereklidir.*

İşçiler için umut, yer değiştirme hayallerinde, hiçbir şeye karşı koruma sağlamayan sınırlarda veya burjuvazilerinin arkasındaki ulusal birlikte bulunamaz. Bu ancak emperyalizmin devrilmesi perspektifinden, tüm ülkelerin işçilerinin insanlığı ücretli kölelikten ve savaştan kurtarmak için aynı mücadelede birleşmesi perspektifinden doğabilir.

Toplumun gelişimi komünizme doğru ilerliyor

Büyüyen kaosa rağmen işçi sınıfının umudunu korumak için her türlü nedeni var, çünkü kapitalizm, ekonomisindeki çalkantılar ne olursa olsun, tüm ülkelerin ve tüm işçilerin yaklaşması yönünde araçlar geliştirmeye devam etti. Bir asır önce tüm dünya hâlâ renkli kumaş parçalarından oluşan, birbirine dikilmiş ama birbirinden farklı bir yamalı bohça gibiydi. Ancak o zamandan beri iplikler iç içe geçmiş durumda ve giderek daha da iç içe geçiyorlar.

Bugünlerde internette ve cep telefonunda gezinirken, isteseler de Gazze'nin nerede olduğundan, orada neler olduğundan habersiz tek bir işçi bile yok! Sosyal ağlar sayesinde, nerede olursa olsun daha fazla insanla iletişim kurma alışkanlığı geliyor ve yapay zeka sayesinde yakında başka bir dil konuşan biriyle canlı sohbet edebileceğiz. Elbette internette dolaşanların içeriği hakkında tartışılabilir ancak bu, toplumun bugünkü durumunu yansıtıyor ve gelecekte çok daha zengin hale gelebilir. Mevcut iletişim araçlarıyla, işçilerin gerçek ihtiyaçlarının demokratik sayımı, 20 veya 30 yıl öncesine göre çok daha kolay gerçekleştirilebilir. Ancak böyle bir nüfus sayımı, komünizme ulaşmayı mümkün kılacak ekonomik planlamanın temelidir.

Troçki, 1924'te Avrupa ve Amerika'da şunları yazmıştı: *"Yalnızca büyük şirketlerin tekniğine dayanan, tröstler ve sendikalar modeli üzerine inşa edilecek, ancak dayanışma temelleri üzerinde genişletilecek bir ekonomik ve toplumsal örgüt; bir millete, bir devlete, sonra da tüm dünyaya çok büyük maddi faydalar sağlayacaktır."*

Bir asır sonra, bilimsel bilgisi, teknik imkânları ve üretim kapasitesi, insanlığa tüm temel ihtiyaçlarını karşılama ve gelecekte kendisi için ortaya çıkan ve çıkacak görevleri güvenle üstlenme imkanını vermektedir. Kapitalizm aynı zamanda bu araçları uygulayacak araçlar da geliştirmiştir: çokuluslu şirketler, bankalar ve uluslararası finans sistemi sosyalist devrimin nesnel temelleridir. Büyük kapitalist şirketler zaten fabrikalar ve tedarik zincirleri içindeki üretimi mümkün olduğunca rasyonelleştirdiler, ancak tek kriter hissedar temettüleri idi. İşçilerin elinde bu araçlar hızla ileriye doğru büyük bir adım atmayı mümkün kılacaktır.

Bu kadar çok kaynağa sahip olmak ve sonuçta ekonomi ve dünyanın gidişatı üzerinde hiçbir kontrole sahip olmamak gerçekten saçmadır ve kapitalizmi mahkum eden de budur, ne kadar sürerse sürsün, proletaryanın onu devirmesi gerekecek!

İşçi sınıfı dünyanın geleceğini temsil ediyor

Daha önce alıntılanan metinde Troçki şunları da söyledi: “*Üretici güçler uzun zamandır sosyalizm için olgunlaşmış durumda. Proletarya, en azından en önemli kapitalist ülkelerde uzun bir süre belirleyici bir ekonomik rol oynadı. Tüm üretim mekanizması ve dolayısıyla toplum ona bağlıdır. Eksik olan son öznel faktördür: Bilinç yaşamın gerisindedir.*”

Bugün yine proletaryanın sahip olmadığı şey, kendi çıkarlarının farkındalığı ve burjuvaziyi devirmek için sınıf mücadelesine liderlik etme iradesidir. Geçmişte sahip olduğu bu bilincin yeniden kazanılması, zorunlu olarak bu zeminde açıkça mücadele eden devrimci partilerin ve Komünist Enternasyonal'in yeniden inşasını gerektirecektir.

Mevcut işçi hareketinin gerilemesi, işçilerin olayların gidişatının gerisinde kalmasına neden oldu. Ancak işler hızla değişebilir. Eğer 1924'te proletarya yalnızca “*en önemli kapitalist ülkelerde*” belirleyici bir ekonomik rol oynadıysa, kapitalizm bu açıdan da işleri büyük ölçüde ilerletmiştir. Dünyada giderek daha fazla proleter var.

Yakın zamanda Les Échos'ta bir gazeteci, çokuluslu şirketlerin kurulduğu ve sanayileşmenin çok hızlı olduğu Vietnam'ın kuzeyinde gördüklerini şöyle anlattı : “Kırsal bölgelerden endüstriyel olarak onbinlerce genç çiftçinin geldiğini görüyoruz. Fabrikaya iş aramak için gelenler, bazen küçük scooterlarıyla yüzlerce kilometre yol kat ederek gelip iş arıyorlar. Her sabah şafak vakti, bir düzine, onbinlerce kişinin işe alındığı işe alım merkezlerinin önünde bu genç işçi kuyruklarının oluştuğunu görüyoruz. Mezunlar için de durum biraz aynı. Hanoi'nin ana üniversitesinde eğitimlerinin sonundaki

neredeyse tüm genç mühendisler, üniversiteden ayrılmadan aylar önce kendilerine iş teklif etmeye gelen yüksek teknolojili fabrikalar tarafından hemen kapılırlar. Bu şirketlerin ülkedeki en küçük işgücünü devraldıklarını düşünüyoruz.”

Her yerde büyümeye devam eden ve kolektif olarak tüm toplumu ayakta tutan bu proletaryada umut var. Fransa ve diğer emperyalist ülkelerdeki işçiler de dahil. Umut, *Komünist Manifesto'nun* çok iyi bilinen son cümlesinde gizlidir: *"Bütün ülkelerin proleterleri, birleşin!"*

Bu, işçiler arasında yürekten dayanışmaya yönelik basit bir çağrı değil, devrimci bir programdı. *Manifesto'nun* bu cümleden önceki paragrafı aslında şöyle diyor: *“Komünistler fikirlerini ve projelerini gizlemeye tenezzül etmezler. Hedeflerine ancak tüm geçmiş toplumsal düzenin şiddet yoluyla yıkılması yoluyla ulaşılabileceğini açıkça ilan ediyorlar. Bırakın egemen sınıflar komünist devrim fikri karşısında titresinler! Proleterlerin zincirlerinden başka kaybedecek hiçbir şeyi yok. Kazanacakları bir dünya var.”*

Önümüzdeki dönemde, önümüze çıkan zorluklar ne olursa olsun, tutmamız gereken işte bu pusuladır, bu devrimci ve enternasyonalist perspektiftir, çünkü emperyalizme ve onun barbarlığına alternatif sunan tek perspektif budur.

Leon Troçki Çevresi n°175 – 27.01.2024

Bu broşür, Leon Troçki Çevresi'nin 175 numaralı broşürünün (Ocak 2024) çevirisidir.